

4°
Diss.
3924
20

4° Dips. 3924 (20.

GEORGII LVDOVICI HENRICI CAROLI WEDEMEYER

ELBINGERODANI

COMMENTATIO

HISTORIAM PATHOLOGICAM
PILORVM CORPORIS HVMANI

SISTENS.

IN CERTAMINE LITERARIO

CIVIVM

ACADEMIAE GOTTINGENSIS

DIE XV. NOVEMBRIS MDCCCXI.

PRAEMIO A REGE WESTPHALIAE INDVLGENTISSIMO

CONSTITVTO

ILLVSTRIS MEDICORVM ORDINIS CONSENSV ATQVE
AVCTORITATE

ORNATA.

Studet optatam cursu contingere metam.

HORAT.

GOTTINGAE

TYPIS HENRICI DIETERICH.

MDCCCXII.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

IN CERTAMINE LITTERARIO
CIVILI
ACADEMIE GOTTFRIEDIANAE
DIE 21 NOVEMBRIS 1800
PRÆMIUM A REGE WESTPHALIAE INDULGENTISSIMO
CONSTITUTUM
THEATRI MEDICORUM ORDINIS CONSENSU ADOPT
AVCTORITATE
ORDINATA

Seiner Majestät des Königs von Westphalen
Hochzuverehrer

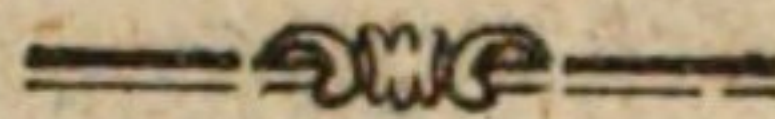
GOETTINGEN

THEATRI MEDICORUM ORDINIS CONSENSU ADOPT

AVCTORITATE

I N D E X.

<i>Prolegomena.</i>	Pag. I
1) De dignitate quaestionis propositae.	I
2) De naturalibus pilorum differentiis respectu aetatis et diuersarum corpor. partium.	2
3) Partes pilis destitutae.	2
4) Vegetioris pilorum incrementi in diuersis hominibus causae.	3
5) De pilorum functionibus.	4
6) Conclusio.	5
I. De pilorum coloribus.	6
1) De naturalibus pilorum coloribus.	6
2) De subitanea coloris pilorum mutatione.	7
3) De factitiis pilorum coloribus (caeruleo inprimis et viridi).	8
4) De diuersis pilorum coloribus in eodem homine eademque parte.	8
5) De Albinorum colore.	9
6) De canitie pilorum senili, subitanea, et iuuenili.	9
II. De consensu pilorum, et dignitate semiotica.	15
Generalia.	15
1) De consensu pilorum cum cute et vnguibus.	15
2) — — — — — oculis.	17
3) — — — — — genitalibus partibus.	18
4) — — — — — cerebro, sensorio etc.	22
5) — — — — — valetudine totius corp.	25
III. De Plica polonica. (De textura pilor. degeneri.)	26
1) De plica vera.	27
2) De plica spuria.	38
	IV.

IV. <i>De Trichiasi</i> (de directione pilor. anomala).	Pag. 38
V. <i>De nimia pilorum Ariditate.</i>	40
VI. <i>De pilorum Fissuris.</i>	41
VII. <i>De pilorum Defluvio.</i>	42
1) De defluvio pilorum vniuersali.	42
2) — — — barbae, ciliar. et superciliar.	43
3) De Caluitie senili.	45
4) De Alopecia.	47
VIII. <i>De Tinea ciliarum.</i>	51
IX. <i>De nimio pilorum Incremento.</i>	52
1) De hirsutie.	52
2) De pilorum incremento post mortem.	53
X. <i>De Genesi pilorum anomala.</i>	56
XI. <i>De Virulentia pilorum contagiosa.</i>	60
XII. <i>De Tonsionis supressaeque functionis pilorum sequelis.</i>	61
1) Generalia.	62
2) De sequelis damniferis.	64
3) — — — frugiferis.	65
4) De pilorum lotione frigida et pectinatione.	67
<i>Conclusio.</i>	68

PROLEGOMENA.

Dignitas quaestionis propositae quamvis tanta, tamque manifesta sit, ut vix non unicuique primo iam intuitu maxime eluceat, nec prolixiorum explanationem postulare videatur; nihilominus tamen eius expositionem, (quippe quae e magno pilorum ipsorum momento, circa quos totum versatur hoc specimen, ita fluit, ut ad illustrandam quaestionis propositae dignitatem, nil nisi illorum momentum exponendum sit,) historiae pilorum pathologicae praemittere, non superfluum censeo, quamobrem pauca de ea praefari liceat. Cum vero pilorum dignitas maxima saltem ex parte ex iis, quae seorsim de eorum functione, morbosisque affectionibus proferemus, eluceat, hic loci paucis tantum eam delineare et amplecti sufficiet.

Triplex est virtus, quae pilorum praesentiam et sanitatem nobis necessariam et caram, eorum vero morbum et defluuium funestum, noxiumque reddit. Prima autem ac praecipua crinium virtus talis est, quae ad sanitatem corporisque robur seruandum, haud exiguum conferat partem; lapsis enim capillis, caput non modo armis quasi et tegmine suo orbem et nudatum, maiori tempestatis rigori, aërique frigidiori expositum, facilius refrigeriis subiicitur, sed cessat etiam illorum functio, cuius de natura et momento posthac prolixius loquemur. Supercilia autem et cilia, quibus oculi rite concluduntur, quo minus lux fortior et aliena quaevis oculum irritent, impediunt. Pilis deinde praesentibus, corpus humanum maiori adornatur pulchritudine, maiori que venustate, quod maxime in foedo caluitiei conspectu, praesertim cum in iuuenibus iam eueniat, elucet. — Crinium denique ope signa augentur, quae hominem a brutis discernunt. Homo enim, excepta caluaria, omnium fere mammalium minime pilosum est animal; caluaria vero

prae caeteris animalibus, longioribus in homine ornata est capillis; ex quibus omnibus, quantum intersit, pilorum morbum et defluvium auerti, quisque facile intelliget.

Iam vero antequam ad historiam pilorum pathologicam trans-eamus, nonnulla adhuc, quae eorum Physiologiam magis quam Pathologiam spectant, ob maiorem rerum perspicuitatem praemit-tantur necesse est.

Pili, qui totam corporis humani superficiem externam et cu-taneam, palma, planta, pene et palpebris exceptis, obducunt, et pro sexu, et pro ea corporis parte, quam vestiunt, non colore modo, sed forma etiam, densitate et frequentia denique inter se multifarie differunt. Sequior enim sexus minori plerumque cri-nium copia per totam superficiem, in primis vero sub axillis et in pube, in capite autem longioribus (coma) praeditus est pilis; viri-lis contra sexus in tota corporis superficie frequentioribus, saepe crispis pilis, capillis vero brevioribus (caesarie) natura ornatus est. Praeterea barba, sanis saltem deficiens mulieribus, iuveni au-tem, maturiorem aetatem intranti, accedens, mentum decorat virile. Capilli natura longissimi et densissimi sunt corporis pili; qui pu-bem, perinaeum et axillas vestiunt, prae capillis breviores magis-que discreti, prae caeteris tamen longiores, densiores, et partim ob perpetuam harum partium frictionem, partim ob auctam earum per-spirationem cutaneam, plerumque rigidiores sunt. Qui reliquam corporis obducunt superficiem pili, infantibus adhuc lanuginosi mollesque, prouectiore etiam aetate, quamvis longiores quam an-tea, semper tamen caeteris sunt breviores. De pilorum vero co-lore pro corporis parte et aetate diuerso, posthac plura dicemus.

Sunt quaedam corporis partes, antea obiter iam enumeratae, pilis omnino priuatae, partim ob perpetuam earum frictionem cras-sioremque epidermidem, quam penetrare pili nequeunt (sicut in palma et planta), partim ob adipis inopiam, cuius praesentia in-cremento pilorum perquam fauere, et vix non ad eorum procrea-tionem necessaria esse videtur. Palpebram enim atque penem et pilis et adipe orbium, pinguiore contra partes, axillas v. c. pubem et

et perinaeum, pilosiores obseruamus, et quidem ob maiorem, ut videtur, earum calorem et perspirationem cutaneam; adeoque exinde fieri videtur, ut caluities in syncipite semper, vel ea capitis parte initium faciat, cuius cutis nulla vel parca tantum adipe reparata, ossibus subiacentibus infixae inhaereat a). — Quo saepius tondentur crines, eo crassiores et rigidiores proueniunt, quoniam tonsione facta pilis, pro minori eorum longitudine, plura suppeditari videntur nutrimenta (quod maxime e tonsione barbae repetita apparet). Cum vero pilorum incrementum in diuersis indiuiduis diuersum videamus, nec pauca eximiae atque mirae siue barbae siue capillorum longitudinis exempla, vel aequales nostri conspexerint, vel a maioribus nostris acceperimus, facile nos desiderium vrget inquirendi, quid sit, quod vegetiori huic, maiorique pilorum incremento in diuersis faueat hominibus. Quodsi curatius hanc rem nobiscum reputamus, partim auctum calorem animale cum validiori corporis robore, partim maiorem principii accumulationem carbonacei, talem vim in pilos exercere videbimus, idque multis grauibque rationibus arguere poterimus, quarum praecipuas tantum adlicere sufficiat.

Quotidiana scilicet experientia et consuetudo, robustiores homines prae debilioribus, laxioribus et pinguioribus, quorum humores in maiorem consumuntur obesitatem; iuuenes et viros prae infantibus esse pilosiores, semper nos docuere; iam vero et eos, qui septentrionalem incolunt orbem, minori aëris calore intercedente, diminutaque viuentium illic perspiratione cutanea, ideoque aucto calore interno; et eos, qui nullis velati vestimentis tempestati aërisque frigori expositi sub diuo incedunt, easdem ob causas prae aliis multis pilosiores esse constat b). Ob faciliorem nempe transpirationis cutaneae ab externo frigore suppressionem, natura illos aliis, ut mihi videtur, similibusque organis, pilis scilicet, instruere debuit,

A 2

a) V. HEURNII opera omnia; Lib. de morbis Capit. Cap. II. p. 317. *Breslauer Sammlungen* 1720. p. III.

b) Quod de insularum pacifici oceani nonnullarum incolis ex itinerariorum nuntiis fide dignis accepimus.

debuit, quibus functio illa excretoria melius absolueretur, et materies perspirabilis in corpore retenta eliminaretur.

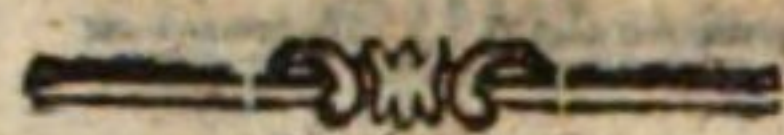
In nimia vero carbonii accumulatione in corpore (e fluxu v. c. menstruo obstructo) non maius solum, sed insolitum etiam pilorum incrementum, in iis scilicet locis, quos antea natura vel omnino crinibus destituerat, vel lanuginosis tantum vestiuerat, (qualia sunt mentum muliebre, ouaria, aliaeque corporis partes) nonnunquam obseruamus. Naevis porro, lentiginibus, mammarumque areolae, quae a carbonio in iis deposito colorem suum fuscum accipiunt, haud raro longi inhaerent pili. Ob fluxum autem menstruum, quippe quo corpori magna carbonii detrahatur copia, mulieres minus sunt pilosae; nec contra tam facile caluae fiunt, quia prouectiore aetate fluxus cessat menstruus, carbonium hinc inde retinetur. Qui denique nigris praediti sunt pilis, biliososque homines, in quibus vtrisque carbonium praeponderat, pilosiores plerumque conspiciamus; ex quibus omnibus, quid sit, quod vegetiori in diuersis corporibus faueat crinium incremento, satis illustratum esse speramus. Reliquum est, ut pauca de pilorum adiiciamus functione. Pilos esse organa excretoria, et exhalationis ope, cutis ad instar, calorem corporis temperare atque detrahare, extra omnia fere dubitationis est limina et a plurimis iamiam probatum; talem enim functionem excretoriam pilis subesse, arctius ille consensus pilos inter et cutem, pinguis et sordida materies pilis semper inhaerens, criticum porro e crinibus in plica polonica effluuium, tonsionis denique intempestivae sequelae multaque alia argumenta satis superque docent. Materiem vero, quam excernunt crines quasi superfluam, oleosam semper et pinguem, ei quidem, quae functione cutanea perspiratur simillimam, multo tamen saturatiorem et pro illorum colore diuersam esse opinamur. Et enim cum flauis et albis crines alium, quam nigri et fusci spirent odorem, iure etiam materiem, quam excernunt pili, pro eorum coloribus diuersam esse suspicari possumus, et hinc inde res, si quid recte video, ita se habet, ut crines eius semper principii, ex quo colorem acceperint, quodque maxime in corpore praeponderare videtur, aliquantulum — flauis itaque et albis oxygenium, nigri vero

vero carbonium, et intermedii denique pili (fusci, et ex fusco rufi) carbonium cum isto plus minusue iunctum — exhalent c).

Praeterea etiam carbonii magnam copiam e pilorum (nigrorum scilicet et fuscorum, vt opinor) excerni canalibus, viri illustris (OSIANDER) obseruatio ista, tonsione pilorum fluxum augeri menstruum, pilis hinc inde et menstruis parem excerni materiem; nec non aliorum ista, in Polonia praecipue ex tonsione fluxum haemorrhoidum profusorem fieri, satis superque arguunt. — Praeter excretoriam functionem, talis etiam pilis subesse videtur, vt ex aëre ambiente pro eius natura, plus minusue electrica, corpori humano electrici fluidi vel detrahant vel aduehant aliquantulum; qualem horum pilorum vim, eorum erectio ex electrico fluido in corpus humanum translato, atque scintillae electricae, quas frictionis ope e pilorum apicibus in nonnullis animalibus elicere licet, aliaque phaenomena satis demonstrant. — Sub pilorum denique tegmine perspiratio cutanea vegetior succedit, vnde magna saltem ex parte tonsionis capillorum sequelae interdum damniferae deducendae sunt. — Superciliorum autem et ciliorum functionem, nec non eam capillorum, quoad tutelam, quam capiti praestant, iamiam monuimus.

Iam vero ex tam ampla pilorum functione et vtilitate, crines nullomodo nulloque iure cum plantis parasitis, veluti in corporis interitum sint procreati, comparandos esse, sed non exiguam conferre partem ad hominum sanitatem seruandam, nec non interdum, cum eorum functio non sine magno valetudinis detrimento perturbari queat, magna proferre incommoda et mala; facile elucebit. Quemadmodum autem crines in totius corporis valetudinem magnam exercent vim, ita contra totius corporis vel sanitas vel morbus in pilos agit, vnde fit, vt plurimae horum affectiones morbosae non tam e proprio vitio, quam e totius organismi aegritudine emanent, ideoque aliorum plerumque morborum sint sequelae et symptomata, quod ex earum singularium descriptione luculentissime videbimus.

c) V. Cap. de coloribus pilor. BECKER, *über die Einwirkung der Wärme und Kälte auf den menschlichen Organism.* Gött. 1804. p. 47.

I.

DE PILORVM COLORIBVS.

Priusquam ad pilorum coloris anomalias transeamus, easque figillatim perlustremus, ob maiorem rerum perspicuitatem naturales crinium colores, eorumque originem et naturam cognoscamus necesse est, qua propter de his paululum praefari liceat. Quadruplicem pilorum quoad colores varietatem, rufum scilicet, album, fuscum et nigrum colorem, eosue plus minusue saturatos vel inter se mixtos animaduertimus, quorum tamen nullus inter morbosas crinium affectiones, neque inter anomalias numeratur. Pro hominum aetate, eaque corporis parte, quam vestiunt pili, eorum color magnopere differt. Color crinium pubis et barbae prae capillis saturatior plerumque, nec raro, licet hi sint fusci, rufus conspicitur. Quo minor aetas, eo albidiores, quo prouectior, eo fusciores ut plurimum sunt crines. Senes contra rursus canis vestiuntur capillis. Quodsi vero coloris originem in crinibus curatius exploramus, ex eo principio, quod maxime in corpore praeponderat nostro, cuiusque pili quasi receptacula et cutis ad instar organa excretoria esse videntur, illorum emanare colorem, facile apparet. Etenim flauum, albumue, vel ex flauo rufum crinium colorem e maiori praecipue oxygenii in corpore accumulatione, nigredinem contra e carbonii abundantia originem agnoscere suam, ex sequentibus luculenter fluere videtur. — Istarum scilicet, quae septentrionali terrarum orbi proxime adiacent, regionum incolas, qui frigidiore densiorique aere cum maiori oxygenii copia (licet ab aliis prorsus fere negata) vescuntur, et ad desoxydantes, ut vocant, secretiones et excretiones magis disponuntur *d)*, ut plurimum albis et flauis vestitos esse pilis constat; sic et hyemali appropinquante tempore, quo nostrarum etiam regionum frigidior aer, et ipsa animalium corpora, septentrionalium ad instar, oxygenio abundant, brutorum quaedam, pellem mutantia, pro leuiori aestiuo nigroque vestimento, non sine aliqua sanitatis perturbatione, crassiore et albo,

vel

d) V. LIEBSCH, *Grundriß der Anthropologie* p. 209 et seq. BECKER l. c. p. 47.

vel ex rufo albo a natura induuntur, ne quid detrimenti a frigore capiant, eique melius resistent. Regiones contra australes, quarum aer et incolae, ad phlogisticas secretiones et excretiones magis dispositi, carbonio abundant, quod maiori aëris calore ad cutem magis pilosque ex corpore propellitur, nigros vel fuscus exhibent incolas cum nigro plerumque pilorum colore. Regiones denique intermediae, quarum aëris siue carbonium siue oxygenium non tam praeponderat, quarumque incolae non tantopere ad alterutram secretionem et excretionem sunt dispositi, maiorem colorum exhibent varietatem. Mulieres porro, quae ob largius, quam conuenit, carbonium copiosiori fluxu laborant menstruo, nigris plerumque capillis ornatae sunt; quae contra parvis mensuris praeditae, ob minorem carbonii copiam flauis etiam vel albis pilis vestitae incedunt; neque alia est causa, cur infantes albis, viri nigris gaudeant crinibus. Biliosi denique homines, in quibus carbonium praeponderare constat, nigris plerumque crinibus vestiuntur; ex quibus demum omnibus nigri et albi pilorum coloris fontem satis illustratum esse speramus. Cum vero sudoris et materiae perspirabilis in infantibus (albis crinibus vestitis) odor ammonio (azotici et hydrogenii connubio) respondere ^{e)} et ex aliis etiam phaenomenis infantum corpora azotico scatere videantur, an ideo forsitan huic etiam principio vim aliquam in proferendo albo crinium colore tribuere iure possimus?? Caeterum forma et pilorum color natiuus a parentibus acceptus, hereditarius semper, haud facile eluitur sede etiam et domicilio mutato. Israelitae etenim, quamvis per totum orbem terrarum dispersi, nusquam tamen pilorum formam natiuam et colorem hereditarium mutauere, sed proprium suum et pristinum crinium colorem semper retinere, nec non, cum non nisi religionis socias in matrimonium duxerint, inuicem propagauere.

Sunt vero, qui subitanam vel celerem saltem pilorum coloris mutationem in quibusdam morbis se obseruasse interdum, dicant, quorum tamen exempla et experientia non magna semper fide digna esse videntur; sic subitaneae capillorum in febre phthi-

fica

^{e)} V. OSLANDER, *Entbind. Kunst* T. 2. p. 376.

sica denigrationis exemplum legimus, aliudque nobis in promptu est *f*) ubi in ictero pilorum color in flauum mutatus esse dicitur, cui tamen nullomodo fidem habere possumus, cum e carbonio, quod in ictericis praeponderare constat, color pilorum nigrescat quidem, nunquam vero flauescat. — Sunt contra et alii, qui capillorum coloris post mortem adeo mutationem manifestam obseruatam contendunt, quibus vero, nisi forsitan ab externis et manifestis causis mutatio talis sit facta, haud maiorem habemus fiduciam *g*). Haftenus quidem de naturalibus pilorum coloribus. — Liquorum autem causticorum, aliorumque externa applicatione, nec non fucorum, vel et pectinum metallicorum ope naturalem pilorum colorem in alium et prorsus anomalum posse conuerti, vix hic admonendum fuit; sic de viridi adeo et caeruleo crinium colore legimus, quorum vtrumque e metallicis prolatum vaporibus, et in metalli fusoribus praecipue obseruatum dicunt; viridem enim crinium colorem natura innatum esse, etsi a nonnullis obseruatum sit *h*), tamen nobis persuasum non habemus; acidorum autem nonnullorum ope, quibus carbonium sub epidermide depositum in acidum carbonicum mutari, et qua tale perspirari videtur *i*) flauum albumve, lapidis contra infernalis vel et plumbi acetici vi fuscum vel nigrum crinibus indui colorem, vulgo cognitum est. De factitiis pilorum coloribus hoc iam sufficiat, nec plura de his proferendi hic esse locum arbitramur. Iam vero ad vere anomalos illorum colores transeamus, quorum in numerum maculosus praecipue, canus et albinorum iste color ex flauo albus referuntur, quosque sigillatim iamiam perlustremus.

Nonnunquam scilicet in eodem homine, eademque eius parte diuersos et omnino contrarios obseruamus colores, quorum ipse quondam vidi exemplum, cum eiusdem capitis partem posteriorem minoremque canam, reliquam vero superficiem nigram conspicerem;

f) V. RIEDLINI lineae med. Ann. 1697. Febr. obs. 7. p. 88.

g) V. Ephemer. nat. curios. Dec. I. Ann. 1. obs. 123. Dec. II. Ann. 8. obs. 103.

h) V. Ephemer. natur. curios. Dec. II. Ann. 8. obs. 103. Ann. 6. obs. 226. Ann. 7. obs. 155.

i) V. LIEBSCH l. c. p. 217.

spicerem; aliud autem hoc ipso nostro in nosocomio quondam cum pari ciliorum et cutis varietate observatum est *k*).

Talem autem crinium varietatem innatam semper, nec raro hereditariam, si per vitae decursum forte acciderit, quod a nonnullis observatum est *l*), non nisi e partiali forsan cutis, quae pilis subiacet, laesione vel morbo deriuare ausus sim. Similem pilorum anomalam in iis animaduertimus, quos vulgo maculosos vocant Aethiopes, quorum et cutis et pili, vario et maculoso (nigro et albo) colore tincti mirum praebent aspectum, quosque vir illustris (BUFFON), licet aliorum alia sit opinio, e matrimonio Aethiopis albi (vel Albini, ut vocant) cum nigra ortos quondam deduxit. Iste vero crinium color in Albinis ex flauo albus, semper innatus, nec raro hereditarius, et in Loangi regno *m*) endemicus, cum rubro semper Iridis colore coniunctus, non in hominibus solum, sed in animalibus etiam nonnullis (cuniculis v. c. et muribus) interdum observatur, et a plurimis quidem e nimia oxygenii accumulatione in corpore, carbonio contra deficiente, ab alio vero scriptore ex sola carbonii prae aliis principiis penuria deducitur *n*).

Canitiei denique unde veniat color prius et singularis, quaeue eius proxima sit causa, non tam facile explicitu est, nec tam indignum prolixiore expositione, quin fusius diuersas et praecipuas opiniones, quarum, cum omnium semper hac de re versaretur dissensus, haud exigua est copia, adiiciamus, ut maturius iudicando, quatenam reliquis omnibus praeferenda sit, videamus.

1) Veteres in obstructione humorum in canalibus pilorum, vel in horum siccitate et pinguedinis inopia, vel in humoribus denique pituitosis canitiei posuere causam et colorem *o*).

Nemo illorum tamen vel obstructionem talem, vel pituitosos nimis humores in pilorum conspexit canalibus; et nil nisi opinio fuit inanis, nulla nec ratione, nec experientia, cur talia crederent,

k) V. Ephemer. Nat. cur. Dec. III. Ann. 3. obs. 184.

l) V. LIEBSCH l. c. p. 218.

m) Teste viro illustri BLUMENB., de oculis Leucaethiopum p. 11.

n) V. LIEBSCH l. c. p. 291.

o) V. HEURNII opera omnia. Lib. de morbis capitis cap. 5.

rent, fulta. Siccitatem autem vel et pinguedinis inopiam, sequelas quidem earundem esse causarum, quae canitiem proferant, non tamen causas ipsas canitiei existimamus, praesertim cum e sola illarum vi nondum satis pateat, unde tam singularis canitiei color veniat. Sit grauior causa necesse est, in totius corporis valetudine sita, talem quae proferat crinium mutationem.

2) Canitiem quasi pilorum esse gangraenam, nemo est, qui arguere possit; nam cani etiam capilli haud raro vel ad mortem usque, vel diutius, priusquam defluunt, nutriuntur, et tonsi crescunt, nec sicut aliae partes gangraenosae inter mortuas numerandi sunt *p*).

3) E perturbata vel et sublata prorsus pilorum nutritione, ita ut non nisi ab epidermide, crines obducente, color iste nascatur, canitiei nonnulli deducunt originem. Talem autem de cani coloris origine opinionem non prorsus veram et probandam esse, ex eo iterum, quod cani etiam capilli nutriuntur adhuc, et tonsi denuo crescunt, satis superque liquet.

4) Contra nobis, si quid recte videmus, non tam ob immutatam pilorum nutritionem, sicut illi opinati sunt, quam ob perturbatam eorum functionem excretoriam, pilos in senibus praecipue canum assumere colorem, ex sequentibus persuasum est: Et enim sicut in senibus omnes fere functiones excretoriae, et quidem cutanea praecipue, vel omnino tolluntur, vel maxima saltem ex parte diminuuntur, sic ea etiam, quae pilis subest, cuiusque ope materies semper aliqua oleosa excrementitia, quae pilis suum dat colorem proprium, per crinium eiicitur canales, definit, ista hinc inde in corpore retinetur, et pristinus ille pilorum color, materies dum deficit colorans in illis, sensim sensimque evanescit. Sicut epidermis in senibus, quae totam corporis obducit superficiem, ita ea etiam, quae crines vestit, rigidior facta siccescit, induratur, et perspirationem hinc inde et humectationem quamvis praepedit, et ad maturiorem canitiem haud exiguum confert partem; ex quibus denique omnibus, maior illa canorum crinium siccitas, rigiditas, nec raro maior crassities unde veniant, porro cur non

p) V. cl. HIMLY über den Brand etc. p. 126.

non nisi nigri plerumque capilli canescant *q*), manifestissime elucebit. Caeterum nescio, an in singulis quibusdam casibus maior hydrogenii in corpore accumulatio aliquantulum conferre valeat ad maturiorem canitiem, cum in prouectiore saltem aetate maiorem simul ad hydropem dispositionem, ob magnam systematis lymphatici debilitatem, animaduertamus, et vna nobis in promptu sit observatio, a viro illustri facta *r*) vbi ex hydrope cerebri in infante capilli nigri in colorem ex fusco album mutati sint. Sunt vero duae canitiei species, senilis scilicet et iuuenilis, quae quoad causas praecipue aliquantulum inter se discrepare videntur; iam vero de vtraque deinceps videbimus. Maiores nostri vtramque canitiem licet non iure semper ita distinxerunt, vt iuuenilem e morbo-
 bosis natam causis, et venustatem et pulchritudinem omnem foedantem a pilorum incipere radice, sensim vero sensimque sursum surgere; senilem contra ex inopia nutritionis aliisque senectutis sequelis natam, huius autem dignitati decorique inferuentem, vtpote signum prodromum mortis, totum mox aggressurae corpus, quae iam extremas eius corripuerit partes, ex apice ad radicem descendere; pro certo vtriusque discrimine haberent *s*). Canities senilis lente semper accedens, et in temporibus plerumque initium faciens, haud raro defluuium capillorum ipsum praecedere solet. Ipsa autem natura, optima semper magistra, canitiei senilis analogum prorsus phaenomenon oculis nostris in arborum offert fronde. Quemadmodum enim folia siue autumnali tempore ob frigidiores aërem, siue ob iniquam trunci nutritionem siccescunt et flauescunt, ita prorsus lentiori tantummodo gradu, ob functionis pilorum excretoriae suppressionem, cum nutritionis et caloris inopia coniunctam, capilli sicci canescere videntur. Praeter hasce autem naturales, nec euitandas senectutis sequelas, quascunque praematurae canitiei

B 2

causas

q) Nigri enim capilli cum maiori totius corporis rigiditate coniuncti, et rigidiori epidermide obducti, perspirationem et excretionem omnem maturius impediunt, et hinc inde facilius ad canitiem sunt dispositi, cum contra in flauis albidisque pilis mollior sit epidermis, et vegetior functio succedat excretoria, canities hinc inde retineatur.

r) V. OSIANDER in Commentar. Gotting. etc. T. 16. p. 88.

s) V. HEURNII opera l. c. — FORESTI opera Lib. VIII. obs. X.

causas enumerabimus, quotquot earum sint; et quidem hereditaria praecipue dispositio et quaecunque hominum sanitatem debilitant et infringunt vel et cerebrum saepius infestant, posterae canitiei senilis primam haud raro originem condere valent; citior denique canities post apoplexiae impetum nonnunquam caput accedit senile.

Iuuenilis seu praematura contra canities, maturius capillorum defluuium haud raro praesagiens, vel lente tantum, senilis ad instar, vel citius, quin subito caput vestit humanum, vel innata denique conspicitur. Accidit nimirum interdum, ut vel e moerore graui vel e terrore magno et inopinato, vel ex amoris denique flagrantis desiderio *t*) capillitium breuissimo tempore, vnaue nocte canesceret. Puer v. c., ut dicta exemplis illustremus, ex altissima delapsus rupe, in gremio arboris scopulo proximae receptus, et huic inhaerens servatus, cito canuit; capillitium pariter viri vespere capite damnati, de nocte, cum in vincula esset coniectus, in canum mutatum colorem *u*).

Quodsi haec res ita se habet, qualis a pluribus, quibus fidem habere possumus, enarratur, huius quidem mirifici profecto phaenomeni explicatio, vnde tam subitanea pilorum veniat mutatio, vix non extra omnes humani ingenii limites esse, eosque excedere videtur, vnde factum est, ut e magno omnium hac de re dissensu plures prodirent hypotheses, quarum nulla tamen canitiei originem subitaneae satis illustrasse videtur. Alii nimirum ex terrore subitaneam humorum ex corpore in crines euacuationem, difficilem licet intellectu, ex qua ista nascatur canities, supposuere *v*); alii deinde cerebri cum pilis consensum in auxilium vocauere; alius denique vir illustris (VAUQUELIN) acidi alicuius secretionem subitaneam supposuit, quae pilos ita decolorare queat — verosimile quidem haecenus, cum talem vim acidis inesse videamus; caeterum tamen non satis clarum, cum fontem, ex quo acidum illud tam subito nasci et effluere queat, explorare non possimus. Illud profecto ex omnibus elucet et constat, haud exiguum partem hac in re magnae, nec

t) V. SCHENCK obs. medic. L. I. p. II.

u) Exempla plura vid. in VOIGTELS *pathol. Anatomie* B. I. p. 90. cum libris ibi citatis.

v) V. HUFEL. *Journal* B. 20. St. 4. p. 87.

nec impugnandae nervorum in crines vi esse imputandam. An vero chymicus forsan aliquis processus talem proferat mutationem coloris, etsi perquam probabile mihi videatur, nondum diiudicare audeo. — Non ita quidem subitaneam, sed exiguo tamen temporis spatio vel e vehementissima cephalalgia, vel ex acutissima et periculosa feбри, vel denique nulla certa causa praegressa *w*), natam canitiem, interdum observatam esse constat. Ab hac autem subitaneae canitiei specie tam rara certe, quam mirifica, ea, quae lentius tantum accedens, quandoque iuvenile vestit caput, magnopere differt, nec tam innocentem semper originem agnoscens, e dissoluta plerumque et luxuriosa emanat vita. Cum vero hereditaria dispositio creberrima canitiei praematurae sit causa, nonnulli eos inprimis praemature hac ipsa affici suspicati sunt, qui a parentibus iam iam canis nati originem duxerint *x*). Quae tamen opinio neutiquam experientia semper confirmatur, sed de singulis tantummodo valet individuus.

Ad praecipuas autem et creberrimas canitiei praematurae causas, venus, siphilis et onania, frequentes eiusdem mali matres, spectant, quas primo semper, si forte consularis, requiras necesse est. Animi vero pathemata, quaecunque cerebrum et sensorium vehementer affligunt, et infestant, haud rariorem locum inter iuuenilis canitiei causas sibi poscunt, et magnam partem ad talem coloris mutationem in pilis conferre et contribuere valent. Moerore enim crebro et graui, tristitia, melancholia, crapulis frequentibus, et morbis denique mentalibus omnibus, insolatione porro vehementi, cephalaea crebra, et apoplexia denique canitiem magnopere accelerari, experientia multiplex nos docuit. Morbos quosvis crebros, acutissimos vel et diuturnos et lentos, crebras denique capitis refrigerationes, atque lotiones frigidas canitiem perquam maturare, saepenumero observandi datur occasio. Caeterum haud raro euenit, vt, nulla certa etiam praegressa causa, canities praematura in conspectum prodeat. Quod ad partialem denique canitiem attinet, hanc prius iam memorauimus.

Caeterum

w) V. *Memoires of the medical Society of London* Vol. III. App. n. 6.

x) V. *VOIGTELS pathol. Anatomie* B. I. p. 89. cum libris cit.

Caeterum quascunque canitiei praematurae enumerauimus causas, eas ita vim suam in crinium exercere colores, et canitiem illam proferre existimamus, vt vel nutritionis et perspirationis functionem perturbent, vel sanitatem corporis peruertant et debilitent, vel et cerebrum et sensorium denique ita infestent et affligant, vt ex arcto pilorum cum cerebro consensu et nexu, de quo alias plura proferemus, talis illorum mutatio deduci debeat. Crispus capillus in genere recto tardius canescit; cholericici vero et qui nigris pilis vestiti incedunt, senescentes prae aliis saepius canescunt. Mulieres contra saepe numero prae viris rarius et tardius canas conspiciamus, siue ob crebrum causarum canitiei defectum, siue ob maiorem in senectute epidermidis mollitiem et vegetiorem transpirationem cutaneam, siue forsan denique ob sempiternam capitis muliebris velationem, sub qua pilorum nutritio et perspiratio melius succedere videtur.

Quod ad congenitam denique canitiem attinet, plura eius exempla a veteribus iamiam accepimus, e quibus SCHENCK. v. c. y) canitiei innatae exemplum e magno matris, grauidae adhuc, terrore deriuauit. Integras autem olim fuisse nationes natura canas, fama vagatur, nonnullique veterum scriptorum litteris mandauere; sic de congenita canitie in montium Iudaeorum incolis endemica, legimus z). Hirsutiem cum omnium fere canitie pilorum per totum corpus extensa, innatam, obseruatam legimus a). — Plurima tamen canitiei congenitae exempla inter fabulas esse numeranda nobis persuasum est; an vero in nonnullis eiusmodi exemplis, canitiei forsan hydrops subfuit cerebri?

Prognosis in sananda canitie pro eius causis diuersa et dubia est; senilis enim, si iam adest insanabilis, vix causarum euitatione vel praeuerti interdum vel retardari potest. Iuuenilis contra remotis et cessantibus causis tum aegre et difficile, tum facilius, nec non natura interdum ipsa sanatur; saepius tamen et facilius praeverti et vitari potest. Quae vero febres sequitur acutas, lapsis

capillis

y) SCHENCK, observation. medicae.

z) V. Ephemerid. natur. curios. Dec. II. Ann. 7. obs. 155. — SCHENCK obs. med. L. I. obs. 5. p. 14.

a) V. Hamburg. Magazin B. 22. St. 2. p. 115.

capillis canis, integrisque nigris restitutis, haud raro natura remouetur ipsa. Saepius autem canities, praesertim senilis, in alopeciam vel caluitiem transit ob iniquam ut videtur nutritionem, eademque ob causas, e quibus antea canities emanauerat. In congenita denique canitie, spes nulla sanationis affulget.

II.

DE PILORVM CONSENSV ET DIGNITATE SEMIOTICA.

Pili, per mirum lateque extensum cum grauissimis corporis partibus organisque consensum, quauis fere valetudinis totius organismi vicissitudine multifarie afficiuntur et mutantur, nec sine magno hinc inde momento nonnunquam sunt, in cognoscenda morborum natura, origine et causis. Vix quidem aliud corporis nostri organon primo intuitu tam inane, tamque exigui ponderis esse videtur, quod nihilominus prolixiore indagine ob magnum suum consensum grauesque functiones tantam habeat auctoritatem, et tantopere prolixiori nostra inuestigatione sit dignum. Cum vero e pilorum colore et textura, quale sit principium, quod maxime in corpore praedominatur, haud raro erui possit, nec non functionis crinium momentum, et pericula ex illius suppressione emanantia vulgo sint cognita, facile etiam, vnde veniat, apparebit, ut e pilorum natura, vitiis, frequentia vel et defectu non totius solum corporis robur et sanitas interdum cognoscatur, sed nonnunquam etiam malorum eluceat natura et origo. Caeterum quaecunque, cum de pilorum coloribus et functione loqueremur, dicta protulimus, in exponendo illorum consensu cum diuersis corporis partibus, quem sigillatim iamiam deinceps perlustrare liceat, non exiguum nobis ferent auxilium; initium itaque fiat disputando:

1) *De consensu pilorum cum cute et unguibus.*

Cum maiori crinium nigredine, fuscum semper vel in australibus gentibus nigrum cutis colorem; cum crispioribus et rigidioribus pilis, asperiores, et duriores; cum albis denique, molliorem

rem et albam, nec raro ephelidibus punctam cutem, vulgo conspicimus iunctam. Vt autem in nonnullis animalibus pili, ita in aliis sub certa semper anni periodo, non sine magna sanitatis perturbatione, omnia deiiciuntur et mutantur integumenta communia *b)*. — In eo morbo cutaneo, quem Lepram vulgo vocamus, pilorum, simulac malum ad summum fastigium peruenerit, colorem in album mutatum obseruarunt. Maculosos autem Aethiopes, quorum supra iam mentionem fecimus tam in pilis, quam in cute maculis ornatos esse constat. Aethiopum senescentium porro, dum albescunt capilli, cutis etiam *c)* nigredinem in subfuluum transire colorem, ab itinerariis nuntiatum accepimus. — Hirsuti denique homines rigidiori cute, hystricini contra maior ipilorum frequentia et longitudine ornati plerumque incedunt. — Multo tamen prae hominibus manifestior consensus in animalibus apparet nonnullis, quorum non cutis sola et pellis variegata et quidem vtraque iisdem semper locis maculis ornata, sed oris etiam cauum maculatum conspicitur.

Quod ad consensum vero pilos inter et vngues, partes cutis simillimas, cui iure hic locum fore rati sumus, attinet; de hoc etiam pauca adhuc dicemus:

Vtrumque organon (tam vngues, quam pili) omnium corporis humani partium minime putredini est obnoxium, quod e cadaveribus diu iam mortuorum maxime innotuit. — In summo plicae polonicae, (morbi pilorum, de quo alias plura dicemus), fastigio, tam vngues mirifice intorti, quam cutis, in excrescentias latas degenerans, mirandum in modum mutantur *d)*. Nonnunquam denique cum crinium defluuio vnguium etiam lapsum obseruarunt coniunctum *e)*. Iam vero talis vnde veniat similitudo symptomatum, e quorum consensu eum, qui pilos et cutem vnguesque intercedit, nexum conspicere licet, prolixius paululum perlustremus.

Corpo-

b) In Cancere v. c. Aftaco.

c) V. BLUMENBACH. de oculis Leucaethiopum p. 16.

d) Animalia nonnulla pilorum loco aculeis corneis armata sunt v. c. Hystrix et Erinaceus. Sic et Struthionis Casuarii pennae laterales corneam habent substantiam, vnguibus similem.

e) FRANCK, Grundsätze über die Behandlung der Krankheiten B. 4. p. 117.

Corporis aërisque carbonium et oxygenium magnam habere vim in pilos, facileque eorum mutare colorem, formam et naturam, iamiam vidimus. Cutis vero colorem diuersum e maiori minoriue, aut carbonii, aut oxygenii in corpore aëreque abundantia originem ducere suam, non minus constat; ergo etiam cum aëris corporisque naturam diuersam aeque in pilos ac in cutem agere, pariterque eorum mutare colorem et naturam videamus, consensus iste vnde veniat, quoad colorem saltem et maiorem minoremue rigiditatem, facile apparebit. Quaerenti autem vnde veniat, vt eadem aëris corporisque natura et crinium et cutis colorem pariter possit mutare, structurae et functionis vtriusque organi opponemus similitudinem. Functionem enim, parem vel similem saltem, superfluam corporis materiem perspiratione excernendi, et cuti et pilis esse propriam, haud amplius iure dubitare possumus. Crines autem ab eadem epidermide, qua cutis totaque corporis superficies, obducuntur, sub qua vbique materiem istam excrementitiam, (in Afris v. c. carbonaceam) depositam conspiciamus; itaque e rerum analogia, cum simul et pilorum et cutis colorem pro diuersa ista aëris et corporis natura pari passu mutatum observemus, in tanta structurae et functionis vtriusque organi similitudine haud minori iure argumentari possumus, quaecunque alterius mutent naturam, ea pariter et alterum afficere; facileque exinde amborum apparet consensus eiusque origo. Qualis autem res in cute, ita in vnguibus etiam cuti simillimis se habet.

2) *De consensu pilorum cum oculis.*

Capillos nigros et fuscis cum oculis fuscis vel et nigris; albos contra aut rufos crines cum caeruleo iridis colore, (quales et oculi et crines nostris maioribus tribuebantur olim, teste Iuuenali) plerumque coniunctos obseruamus. — Luculentissime autem pilorum iste consensus in iis, qui crinium illo colore intermedio ex flauo albo, oculis vero rubris ornati, vulgo Albini vocantur, apparet, in quibus e carbonii penuria defectum nigri oculorum pigmenti, morbosam contra oxygenii accumulationem in rubro
C iridis

iridis criniumque colore ex flauo albo cognoscimus *f*). Similem et crinium et oculorum colorem anomalum, in iis cuniculis, qui candidissimis crinibus oculisque rubris ornati sunt, ideoque et Albini vocantur, aliisque in animalibus pari mutationi obnoxiiis (in *muribus* v. c.) conspicuum animaduertimus. — Quorum autem animalium pellis variegata, eorum iris etiam variis coloribus haud raro est tincta. — In neonatis, quorum capillos vt plurimum albos esse diximus, caesius est oculorum color. Senum etiam, capilli dum pallescunt, nigrum iridis colorem in album transire quandoque obseruamus *g*). Maculosi denique Aethiopes tam in oculis, quam in cute et pilis, albis ornati maculis incedunt *h*). Quae cum ita sint, vnde tam conspicuus oculorum cum pilis consensus nascatur, vnde par, vel similis semper oculorum cum pilis veniat color, vix prolixiorum expositionem postulare videtur. In tenerrima ista scilicet tela cellulosa, cui pigmentum inhaeret nigrum, sicut sub capillorum epidermide, eaque, quae Aethiopum obducit corium, carbonium deponitur. Quatenus igitur corpus humanum carbonio vel scatet vel caret, ita pari passu tam pilorum vt antea vidimus, quam oculorum color mutetur necesse est, vnde facile consensus iste elucebit.

3) *De consensu pilorum cum partibus genitalibus et functione sexuali.*

Phaenomena, quae ex isto consensu oculis nostris se praebent, tam varia sunt tamque singularia, vt magnus paginarum numerus de iis a nobis conscribi et expleri possit, nisi hoc superfluum censeremus, quamobrem non nisi succinctam eorum descriptionem trademus. — Iuuenum, pubertatis intrantium annos, mentum, dum functio sexualis et libido magis magisque suscitatur et animatur, primaque dum euenit secretio spermatis aucta, initio quidem lanugine tantum vestitur, posthac vero barba decoratur virili. Praeterea semper, tam cum spermatis in iuuenibus secretionem copiosiori, quam cum primo puellarum fluxu menstruo, maiorem vim productiuam, vegetiusque crinium iunctum conspicimus incrementum,

f) V. BLUMENB. de oculis Leucaethiop.

g) V. BLUMENB. l. c. p. 16.

h) V. GIRTANNER über KANTS Princip für die Naturgeschichte.

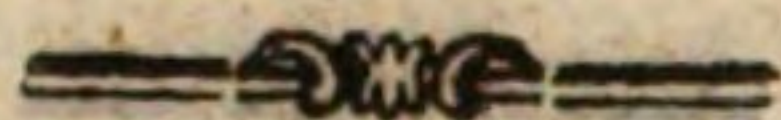
tum, ita vt non in pube sola, sed in tota etiam corporis superficie, inprimis autem in perinaeo, sub axillis, ad anum et in pectore, plures fortioresque et fusciores plerumque proueniant pili. Puellarum autem mentum, vbi prima earum molimina menstrualia ob morbosam aliquam causam (sicut in phthisicis, chloroticis, hystericis aliisque) haud bene, nec iusto semper tempore succedunt, vel diutius, quam par est, fluxus retinetur menstruus, eadem ista, qua iuuenum, vestitur lanugine, quae nonnunquam adeo in iis, quarum fluxus menstruus vel omnino nunquam adparuit, quamuis pro aetate diu iam debuisset, vel omnino suppressus et obstructus disparuit, etsi pro aetate id rite nondum fieri potuisset, quasque vulgo, si et reliquam naturam deponunt muliebrem, virilem contra sibi induunt, viragines vocant, in virilem ac longam mutatur barbam. Praeter barbam vero virilem in eadem morbosa genitalium muliebrium affectione, insolitum etiam pilorum incrementum, in iis nimirum locis, qui antea omnino fuere depiles, quandoque obseruamus i).

Qui, testibus matura castratione priuati, quasi effoeminati sunt, vel omnino nunquam gaudent barba, vel eam, si iam adfuit, amissis testibus defluere vident nulla relicta spe, vt vnquam restituatur. — Tonsione capillorum, quippe qua aliquod carbonii organon excretorium diruatur, teste viro illustri (OSIANDER) fluxus in puellis augetur menstruus. E nimio autem functionis sexualis et genitalium abusu, siue nimio coitu, siue onania et profusa quauis spermatis virilis excretionem capillos ita affectos videmus, vt vel praenatura laborent canitie, vel in flore aetatis ipso iam defluant, istumque proferant morbum pilorum foedum, quem alopeciam vulgo vocamus, cuius, si in iuuenibus iam accidit, ista praecipua et creberrima est causa. Phaenomenis, quae mirandum illum consensum pilos inter et genitalia testantur, breuiter expositis, rursus vnde veniat ille, quaeue sit eius origo, inquiramus, quamuis expositio eius maiora nobis obiiciat obstacula, quam vsque nunc in aliorum explicatione consensuum nobis obstiterint. Nulla enim structurae

C 2

pilos

i) Plura hac de re, in eo, quod de nimio pilorum aget incremento, capite proferemus.

pilos inter et genitalia exhibetur similitudo, nullae adfunt articularum anastomoses, nullus denique neruorum nexus, nec functionis magna similitudo, quorum ope mirus ille consensus deduci possit. Nihilominus tamen pro virili nostra parte eum illustrare studebimus.

Auctum illud pilorum incrementum in puellarum pube, dum prima se manifestant molimina menstrualia, e nimia forsan humorum congestione ad partes genitalibus vicinas, maiorique tum temporis carbonii accumulatione, vel e vegetiori denique vi in puellarum corporibus productiua deriuandum censemus. Auctum vero pilorum incrementum e menstruatione suppressa vel obstructa, e nimio carbonio, morbosa ista genitalium affectione in corpore retento, deducendum esse, neminem credimus dubitaturum. Ad defluuium autem capillorum atque canitiem praematuram e nimio veneris abusu et profusa quavis spermatis excretionem, et consensus ille pilos intercedens et cerebrum, vitio isto vehementer nimis affectum (de quo mox plura dicemus) et ipsa secretio spermatis accelerata et iusto copiosior, exque ea nata plasticae in sanguine lymphae inopia, et perturbata denique nutritionis functio, quam saepenumero causam tam canitiei quam praematuri capillorum defluuii animaduertimus, maximam partem conferre videntur. Vnde autem singulare illud pilorum incrementum in iuuenum pube, sub axillis, in perinaeo et in pectore, cum prima auctaque eorum secretio spermatis fiat, qualis deinde eodem tempore barbae origo, difficilius est explicitu, necdum hodie, nisi fallor, satis exploratum. Nunquam enim in partes eorum, qui resorptionem et reditum spermatis virilis in sanguinem esse credunt, qui tale pilorum barbae aliarumque partium incrementum in iuuenibus proferat, sperma hinc inde pilorum quasi materiem nutrientem accipiunt, abeundum censeremus, partim quoniam e vesiculis feminalibus nil nisi ferosa spermatis pars resorberi videtur, neque vnquam huic talis tribuetur vis, partim quoniam neque minorem neque tardiores barbae prouentum prae aliis in iis conspiciamus iuuenibus, qui siue crebro onaniae vitio, siue coitu creberrime spermatis promouent eiaculationem, et hinc inde quamuis eius resorptionem magnopere prohi-

prohibent; nec plane intelligimus, cur pilorum barbae, axillarum, pubis etc. alia, quam capillorum, origo sit supponenda, quorum nempe incremento nemo vnquam, cum in foetu iam eueniat, re-
forptionem spermatis subesse contendet. Longe aliter tam singulare crinium incrementum in pubertatis annis deriuandum esse nobis persuasum est, nostramque hac de re opinionem palam profiteri liceat.

Quamquam scilicet vegetiori et quasi in pubertatis periodo denuo excitato nisui formatiuo, — cuius ope in hac vltima incrementi corporis periodo reliqua omnia organa, quae nondum satis euoluta et accommodata diuersis suis inserviunt finibus, vt pectus, genitalia et crines inprimis, penitus perficiantur et ad diuersas suas aptentur functiones, — haud exigua pars in nouo hoc pilorum pro-
ventu imputanda esse videtur, non tamen soli huic periodo eiusque vi productivae omne hoc opus tribuendum censeo. Carbonium contra, quod cum aetate ipsa magis magisque increfcere alias iam vidimus, et in virginibus quidem fluxu eliminatur menstruo, nec ideo in maius, vel tantum, quam in adolescentibus virilis sexus, incrementum pilorum consumi et adhiberi potest, in iuuenum corporibus *k*) magis, relatiue saltem, praeponderare, eoque liberius hinc inde, cum non sicut in virginibus fluxu eliminetur menstruo, pilorum barbae aliarumque partium incremento fauere videtur, quorum e fonte et canalibus superflua eiusdem pars ex sapientissima naturae institutione excerni possit, ita vt carbonium in virginibus fluxus menstrui auxilio eiectum, in iuuenibus magna saltem ex parte per crinium eliminetur canales. Quod quidem ista etiam fulcitur experientia, eos, qui onaniae vitio sese inquinant, nisi id frequenter nimis fiat, ita vt tota diruatur sanitas, maiori haud raro et maturiori (ob azotici excretionem, vt opinor) vestiri barba. An exinde etiam barbae forsan inopia in eunuchis, vel eius e castratione defluuium, aliquantulum illustrari queat, haud diiudicaui.

4) De

k) Praesertim cum profusiore spermatis secretionem maior principii azotici copia ex organismo eiiciatur, nec amplius sic vt antea, carbonii vim debilitet et in fines suos coerceat.

4) *De consensu pilorum cum cerebro, sensorio animique facultatibus.*

Consensum pilos inter et cerebrum atque mentem, omnium nisi fallor grauissimum, et phaenomena, quae talem consensum testantur atque illustrent, summa admiratione digna, quorum pars altera Physiologiam magis, altera Pathologiam spectare videtur, iam accuratius perscrutari studeamus. — Mirum quantum scilicet nexum pilos inter et hominum temperamenta animique indolem et sagacitatem mentis, non quoad illorum colorem solum, sed quoad texturam etiam conspiciamus; cholericum enim et melancholicum temperamentum, atrox porro et pertinax ingenium e nigris, — crispis rigidisque pilis haud raro cognoscendum est; sanguineum contra et phlegmaticum temperamentum, nec non mitis animi indoles ex albidis capillis saepe elucet. Rufos in genere astutissimos et callidissimos, siue optimae, siue pessimae animi indolis, medium fere nunquam tenentes vulgo existimamus. Quae quidem omnia mira ista etiam fulciuntur experientia, quae scilicet nos docuit, inter eos, quae vinculis et carceribus ob crimina sceleraque commissa coerceantur, magnam semper copiam rufarum mulierum, virorum autem nigris rigidisque capillis vestitorum exhiberi, albis contra crinibus vestitos et viros et mulieres inter rarissima numerandos esse exempla. Crispos denique crines acutius quidem ingenium, sed maiorem etiam libidinem testari, vulgo opinantur. — Haec quidem physiologiam magis spectabant, iam vero pathologica etiam videamus.

Diuturnum acerbumque moerorem canitiem perquam maturare, subitaneam vero canitiem ex horrendo terrore nonnunquam prolatam esse, supra iam memorauimus; crebro vero moerore non canitiem modo sed et defluuium capillorum ipsum adduci, tum, cum de lapsu agemus pilorum, prolixius videbimus. — Ex iracundia, vel si quid horrendi et inopinati accidit, non tam in hominibus, quam in mammalibus nonnullis, vna cum cerebro pilos etiam ita affectos videmus, (et quidem in brutis dorsales praecipue ad longitudinem medullae spinalis) vt sursum erecti horreant et vel terrorem vel furorem iramque indicent. — In hydrope cerebri capillos in albos mutatos esse, supra iam diximus. — Morbos
mentis

mentis autem nigrum capillorum colorem, dum ad summam saevitiam crescant, haud raro in canum mutare animaduertimus; rufi contra et flavi maniacy inter rarissima numerandi sunt exempla, (quorum nos saltem nullum legimus) quod in morodochiis vel in aedificiis, ad sanandos maniacos destinatis, obseruandi saepenumero datur occasio; ex quibus simul, maniam, quo magis aegroti capilli sint nigri, eo facilius in furorem et insaniam transire, compertum habemus. In reliquis etiam corporis humani morbis, quibus quasi specifica inest vis in cerebrum infeste agendi, capilli interdum ita afficiuntur, ut vel colorem suum proprium deponant et mutant, et alium (haud raro canum) sibi induant, vel prorsus defluant ^{l)}. Consensus denique cerebrum inter et crines ex incommodis et morbis tonsione intempestiua cerebro illatis manifestissime elucet.

Quorum phaenomenorum quatenus sit origo, quamuis omnium difficillima deriuatu, aliqua ex parte tamen ex iis, quae seorsim proferemus, illustrari posse videtur. Quodsi nempe magnam istam symptomatum varietatem, quae hunc testantur consensum, iterum iterumque animo nostro reuoluimus, vix non arctiorem nexum cerebrum inter et crines supponere possumus, quamuis nec nervorum, nec vasorum, tam sanguiferorum, quam lymphaticorum magni appareant plexus, quorum ope consensus iste illustretur; itaque veterum istam opinionem, pilos ipsos esse nervorum fines, licet recentioribus inuestigationibus prorsus refutatam, vel atmosphaeram saltem aliquam nervosam pilos ambientem et ex eorum canalibus progredientem, ad deriuandum illum consensum, vix prorsus reiiciendam censemus, quippe qua mira ista pilorum in dorso et capite erectio, quam non ita raro in iratis animaduertimus animalibus, nec non minori gradu interdum in hominum etiam capillis conspicimus, multaque alia optime illustrari posse videantur. Neque spastica enim affectio, qua pilorum euacuentur humores, et ipsi erigantur, qualis celeberrimi viri opinio ^{m)}, quid-

^{l)} Qualis res nonnunquam euenit in febribus nervosis, putridis, cephalalgia graui aliisque in morbis.

^{m)} V. ALIBERT.

quidquam ad illam crinium erectionem, unde veniat, explicandam conferre videtur, neque sola spastica cutis constrictio, a multis supposita, huic satisfacere potest quaestioni, neque erectionem denique istam capillorum in terrore et nimia et subitanea humorum accumulatione in pilis originem ducere suam, profecto mihi persuasum est *n*).

Mihi contra, quod et alii iam supposuere *o*), grauioribus animi pathematibus, siue terrore et moerore, siue ira feroci cum maiori aestu et calore, maiorem etiam electrici fluidi copiam, in corpore prolatam, e crinium canalibus, quibus talis subest functio, excerni, et hinc inde talem pilorum fieri erectionem, e duabus rationibus statim adiiciendis verisimillimum esse videtur; electrico scilicet fluido extrinsecus in corpus et pilos translato, ex cognito satis experimento, idem phaenomenon prolatum obseruamus; et sic pariter animalia praeterea omnium maxime electrica, quales feles v. c. et canes, quod luculenter e pilorum frictione manifestatur, ira furoreque irritata, pilos facillime in dorso erigunt. Caeteroquin omnino istius electricae pilorum vis in illustrando eorum consensu cum cerebro nonnullisque exinde natis phaenomenis non satis rationem haberi, mihi persuasum est. Sunt tamen et aliae res, quae ad illius explicationem haud exiguam partem mihi conferre videntur. Etenim ea v. c. etiam principia, quibus corpus scatet, quaeque pilis dant colorem et texturam diuersam, non exiguam vim in cerebrum exercent, et hinc inde consensum istum (quoad pilorum saltem formam et colorem) cum temperamentis, animique indole facile intelligimus.

Crinium autem functionem excretoriam non sine magno esse momento, nec sine magno sanitatis et cerebri praecipue detrimento posse supprimi, facile est intellectum, quod quidem maxime etiam e tonsionis intempestivae sequelis apparet. Capilli denique, dum capitis superficiem vestiunt, capitis et cerebri tutelae et praesidio, quo minus tempestatis rigori et impetibus quibusvis externis exposita sint, inferuiunt, et ob id ipsum vim aliquam in illud obtinere videntur.

5) *De*

n) V. HUFELANDS *Journal der pract. Heilkunde* B. 20. St. 4. p. 86.

o) V. HUFELAND l. c.

5) *De consensu pilorum cum totius valetudine corporis humani.*

Ad modo dictum, eumque caeteris, momento et grauitate, in cognoscendis hominum morbis praecipue, nequaquam cedentem, consensum crinium transeamus, cuius vero phaenomena aliqua ex parte saltem iam ex iis, quae de caeteris pilorumque functione dicta protulimus, elucebunt.

Crinium frequentia, rigiditas et nigredo in vniuersum certa sunt signa fortioris, validiorisque corporis; debilioris contra, rariores, albidiores et molliores capilli; nec pauca accepinus exempla, vbi eximium corporis robur cum insigni vel barbae vel capillorum longitudine coniunctum fuit, nequaquam tamen illud, vt olim crediderunt, ex hac deriuaturi.

Moderata quidem secretio et eiectio spermatis virilis in iuuenibus crinium incremento fauere videtur; immodica autem, qua corporis sanitas funditus diruatur, (qualis in onania et nimio coitu euenit) crinium diminuit frequentiam, eorumque efficit defluuium *p*). Magna corporis debilitas, et morbus quiuis, qui robur et sanitatem infringit (phthisis, febris nervosa etc.) pilis inimicus, diminuendo nutritionem, eorum adducit defluuium. Singularem vero pilorum mutationem in mania, hydrope cerebri et lepra aliisque in morbis alias iam memorauimus. In viraginibus porro, cum maiori crinium incremento, viriliorem etiam et robustiorem corporis animaduertimus constitutionem et naturam. Ob amplas denique functiones crines magnum exercent imperium in totius corporis sanitatem, quod quidem optime ex illarum suppressione, tonsione intempestiua adducta, conspiciere licebit. Non tamen consensus ille tam in hominibus, quam in mammalibus nonnullis auibusque conspicuus apparet, quippe quae inter periodicam pilorum plumarumue mutationem, summa moestitia affecta, debilitate, anorexia aliisque id genus affectibus morbosus laborent, qui tamen non tam e lapsu pilorum ipso, quam e causis hunc ipsum inducentibus deriuandi mihi videntur.

De

p) V. caput de consensu pilorum cum genitalibus partibus.

De reliquis eiusmodi phaenomenis vel prius iam locuti sumus, vel plura etiam, prout conueniet, adiiciemus, nec quidquam hic loci praeter explicationem, vnde veniat iste consensus, amplius proferendum erit. Caeterum huius origo non tam difficilis est illustratu, cum primo iam intuitu, pilorum functionem haud exiguam conferre partem ad meliorem hominum valetudinem cui libet luculenter appareat, neque difficilior, quaecunque pilorum mutant colorem et texturam, ea non minorem habere vim in totum nostrum organismum, eluceat. Carbonium hinc inde, vt vnum ex omnibus tantum excipiam, vt pilos nigro ornet colore, maiorique armet rigiditate, eorumque faueat incremento, sic et sanitatem magnopere roborate, partim maius virorum prae mulieribus robur, quibus certa semper temporis periodo carbonium fluxu detrahatur menstruo, partim virilitas et maius robur viraginum e mensuris obstructis, multaque alia exempla abunde docent; itaque demum errorem etiam istum permagnum, maius illud corporis robur e maiori pilorum frequentia et longitudine esse deducendum, quod non veteres soli, sed et recentiorum nonnulli crediderunt, et hodie credunt, prorsus fugasse speramus.

Quae cum omnia ita sint, nil denique, cum e quouis pilorum consensu cum aliis partibus, eiusque signis et phaenomenis sigillatim etiam eorum dignitas fluat semiotica, tam de hac, quam de consensu illorum ipso adiiciendum putamus, ideoque ad proximam transire licebit sectionem.

III.

DE PLICA POLONICA.

Non ita magnum librum de plica conscribere, quippe de qua magna iam nobis adsint volumina et celeberrima quidem, quam succinctam tantum synopsin, celeberrimorum sententias scriptorum, “quaeque nuperis maxime temporibus de ea observata et disputata sint”, legibus ipsis certaminis nostri monentibus, hic exponere

ponere et nostram denique quantulamcunque de illis opinionem, quamvis propria deficiente experientia, adiacere nobis propositum est.

Magna nominum, quae vnum idemque hoc malum significant, est varietas; nam plica polonica, trichoma, tricae incuborum, morbus cirrorum, lues denique pocutiensis, multaque alia cuiusvis linguae diuersa, synonyma sunt, quorum etymologia partim e morbi forma et natura, partim ab eius causis putatis deducenda est, quaeque cuncta hic adiacere, cum de iis alias accuratius sit disputatum *q)*, superfluum censui. Sunt autem duae plicae polonicae species, vera scilicet et spuria, de quarum utraque deinceps dicemus. Iam vero agamus:

1) *De vera plica polonica.*

Quot autem, quantaque mala, quaeue mortalitas et miseria e vera plica polonica, Poloniae quasi peste, cuius saeuitia nonnunquam cum paucis tantum aliis morbis comparari possit, pro hominum memoria et ex antiquissimis iamiam temporibus in Polonos redundauerint, vix quidem tam breui tempore descriptione amplecti poterimus, maxima tamen ex parte ex iis, quae de morbi natura, iisque malis, quae plicae eruptionem vel praecedere vel comitari vel demum sequi soleant, pro virili nostra parte illustrare studebimus.

Signa autem prodroma, quae morbum plerumque praenuntiant, et symptomata, quae morbum iam perfectum comitari solent, et e plicae ipsius materie morbosa proferuntur, praeter vulgaria quaeuis arthritica et rheumatica incommoda et mala *r)* morbi sunt systematis neruosi et mentis, sopor et deliria; vlcera deinde scorbuticis et venereis simillima, rachitis, scrophulae, struma, caries et sphacelus denique multaque alia productiui praecipue systematis mala, quae quidem vel breuius, vel diutius, tum mitiora, tum vehemen-

D 2

q) V. Mémoires sur la plique polonoise par Vicat, Lausanne 1775, p. 9.

r) Inclusis amaurosi, cataracta, phthisi, menstruationis anomaliis, malacia et nimia adeo ossium fragilitate, omnibusque aliis morbis arthriticae originis, quotquot eorum sint.

mentiora, antequam plica ipsa erupit, praecedere solent, nec raro furore suo in primo iam morbi stadio lethalia, aegri vires exhauriunt. Quae vero symptomata proximam plicae eruptionem praefagiunt, sunt sudor foetidus, putridus, viscidus in tota corporis superficie, sub capillis autem praecipue excretus, — sopor, pallor, subsultus tendinum artuumque dolores et capillorum denique crispatura spontanea subitaque sub fornicationis in capite sensu. Talia inter symptomata materies ipsa plicae morbosa e vasis ad cutem magis propellitur et ex cute in pilorum transgreditur canales cylindricos, quorum e fonte et poris exsudata in caput interque crines effluit, et vel omnes capillos contortos et complicatos in vnum quasi pileum villosum, (plica mitralis seu feminea, quia non nisi feminas affligat) vel in singulos plures funiculos, restes seu cirros, (ad 78 in vno capite) intactis interdum pilorum apicibus, haud raro ad insignem longitudinem (ad femur vsque et plus ultra) a capite instar caudarum glirium dependentes (plica mas, restiformis, viros tantum ornans) quos mortalis nemo rursus expedire valebit, conglutinat s).

Nonnunquam adeo observatum est, materie illa viscida, a tergo urgente, pilorum canales ita repletos et dilatatos esse, ut illi ferendae impares rumperentur et magnam liquoris copiam in caput effunderent. Sanguinem autem ipsum quandoque in pilos intrasse et ex eorum poris prodiisse, quod a nonnullis observatum legimus, e meliorum doctiorumque iudicio scriptorum nulla fulcitur experientia, sed inter opticas fortasse numerandum est fallacias, dum liuida et fusca ista materies aliquantulum saltem putrido sanguini similis esse videatur. — Exsudato denique viscido illo humore haud raro evenit, ut magna vermium et pediculorum turba hasce occupans partes, victumque quaerens, aegri insuper augeat incommoda et tormenta.

Ipsa autem plicae eruptio rarius omni destituta est febrī, saepius contra cum ea complicata prodit, quae nervosam prae se fert indolem et cerebrum potissimum afficere videtur. Libenter praeterea luem venereum, scorbutum, scabiem aliaque id genus mala cum

s) V. HALLERI disputat. med. pract. T. I. p. 150.

cum plica copulata videmus, ita adeo e nonnullorum opinione, vt ii, qui lue venerea vel scorbuto sint grauati, facilius plica corripiantur, illorum autem complicatio hanc periculosiorem et vehementiorem reddat. Tineam denique capitis alterne nonnunquam cum plica Polonos affligere, ab aliis obseruatum legimus.

Caeterum aestatis tempore frequentiores, quam hyeme conspiciuntur plicae, quoniam solis aestu morbosa illa materies ad cutem magis propellitur et determinatur atque ex ea in pilis deposita exsudatur, hyeme autem aëris frigore a corporis superficie ad interiores partes potius conuertitur. Eademque ex causa pilei villosi, omniaque capitis velamina ex animalium pellibus confuta, quibus Poloni vtuntur, magnopere plicae patrocinantur eruptioni.

Sed non e pilorum poris solis, sed aliarum etiam euacuationum criticarum ope, vrinae scilicet et sudoris materies ista morbosa euacuari videtur, e quibus illam, inter plicae eruptionem, haud raro fuscam, turbidam, arthriticae simillimam, hunc autem viscidum, foetidumque conspiciamus.

Mulieres in vniuersum quidem rarius hoc morbo laborant, caeterum tamen saepius ea, quam mitralem vocamus, plica; viri contra restiformi plerumque grauantur.

Quod si vero mors ipsa criticum illud materiae viscidae profluuium praeuertit, et aegrum, crisi nondum facta, sub pallore faciei, pulsu intermittente, sub palpitatione cordis, ore spumante dentibusque stridentibus, vel sub encephalitide vehemente, deliriis, insania et furore, vel sub sopore denique miserrime necauit; ista post mortem ipsam adeo effluxisse adhuc dicitur.

Caeterum ipsi materiae effluuium, nisi impeditur et perturbatur crisis, periculosi nihil plerumque inhaeret; sed sub leuioribus vt plurimum symptomatibus, plicae formatione crisis absoluitur, qua facta, illa vel intacta in capite remanet, vel sponte decedit, vel arte denique absque vlllo periculo abscinditur, ita vt postquam dolores omnes et perniciofa quaeuis symptomata, sensim sensimque diminuta, iamiam prorsus euanuerint, nil mali remouendum supersit.

Quodsi

Quodsi autem siue tonsione praematura, siue capitis refrigeratione, adstringentium usu externo, siue denique ob capillorum inopiam aliasque id genus causas, plicae eruptio et criticum illius materiae profluuium vel perturbatur tantum, vel prorsus retinetur et supprimitur; tum siue, morbo ipso ad interiora verso, gravissima, periculosissima mortemque ipsam minantia nascuntur mala, quorum in numero omnia ista supra memorata, encephalitidem, apoplexiam imprimis, pneumoniam porro, cariem, sphacelum multaque alia animaduertimus, quae breuissimo vt plurimum tempore mortem adducunt ipsam; siue, etsi vna iam se manifestarit et formauerit plica, dum dolores et incommoda quaeuis aequae ac antea aegrum torquere pergunt adeoque exacerbantur, secunda adhuc vel plures adeo apparent et inter capillos effluunt; siue horum ob inopiam, vel ob aliud aliquod impedimentum, quod secundae eruptionem in capillis prohibeat, in barbam, pubem, aliasue partes pilosas migrat crisis, ibique plicas format; siue denique, si ab his etiam arcetur, materies in vngues transit ibique deponitur, ita vt mirifice intorti et indurati et in liuidum mutati colorem, squaloreque obtecti, vngues etiam alienam prorsus patiantur formam. Est itaque in sananda plica polonica lex magni momenti, vt eiusmodi euacuationes criticae quam maxime adiuuentur nulloque perturbentur modo; plica autem non nisi absolutis omnibus crisibus nouisque et integris pilis iamiam prolatis reseccetur, ne tale quid funesti sequatur. Caeterum in vnguium illorum resectione, eadem, quas in plicae tonsione cautelas partim iam monuimus, partim adiiciemus adhuc, respiciantur oportet. Ipsa vero tonsio plicae, sanis iamiam et integris inhaerentis pilis, absolutis omnibus crisibus, sine vlllo periculo, vt prius iam diximus, non tamen semper sine omni dolore *t*) perfici potest, et aegrum vsque ad nouae saltem plicae eruptionem, quae haud raro pluries per vitae fit decursum, omnibus liberat incommodis. Fac vero tonsionem artificialem non fieri, intra sex menses vel duos intra annos e primo plicae prouentu praeterlapsos, profluvio ipso prorsus absoluto, plica, haud prius resecta, sua sponte haud

t) Quod scriptorum nonnulli saltem nobis nuntiauerunt.

haud raro a cute integrisque pilis separatâ decidit et absque aliena ope natura ipsa remouetur; in aliis autem causis, quae hunc morbum proferant, haud remotis, plica arte non resecta per magnam annorum seriem, ad decrepitam vsque aetatem, et mortem adeo ipsam in dies magis magisque increscit, et cum cadauere ipso sepelitur.

Quodsi in morbis et prodromis istis signis, quae plicam praecedere solent, laruatam aliquam plicam causam esse videmus, criticum autem illud profluvium impedimentis quibusdam retineri conspiciamus; omnia ista exitialia et perniciofa symptomata nec non grauissimos quosuis morbos e plica laruata prolatos, alias vix vnquam sanabiles ^{u)}, sola critici illius profluvii quam celerrima productione haud raro vel natura remouet, vel nos ipsi sanare possumus.

Crines denique, quod adhuc adiciere liceat, plicae eruptione miram patiuntur mutationem chemicam, talem scilicet, vt, quod in sanis nunquam obseruamus, coquendo in aqua prorsus soluantur.

Quaecunque vsque nunc de plica polonica dicta protulimus, experientia multorum probata et confirmata, iamiam extra omnia dubitationis limina posita, nec non ab omnibus fere accepta sunt. De plicae autem causis, de quibus differere superest nobis, de eius origine et natura omnium semper ex antiquissimis temporibus fuit dissensus, vixque animo percipiendum est, quam acerrime, quamue diuerse omni aeuo hac de re sit disputatum. In tanto omnium dissensu nunquam satis manifeste apparuit, quaeenam opinio caeteris omnibus sit praeferenda, solaque vera, qualis denique vera plicae natura. Quibus nimirum de controuersis, quaeenam opinio reliquis omnibus virtute praestet, paululum philosophari et pro virili nostra parte diiudicare liceat. Prae omnibus autem duas praecipue opiniones diuersas, virorum scilicet celeberrimorum, qui maxime in plicae descriptione excelluerunt, eorumque dissensus, caeterorum fere omnium loco prolixius paululum

^{u)} Phthisin exulceratam plica sanatam, v. i. HALLERI disputat. med. pract. T. I. p. 265., amaurosin porro multaque alia mala.

lulum perlustrare sufficiat *v*). Horum alter contendit, et rationibus non exiguis sustinere nausat:

„Plicam polonicam morbum esse non Poloniae solum vicina-
 „rumque regionum endemicum, sed in remotioribus etiam terris
 „nonnunquam, etiamsi non crebro, apparuisse, nec raro innatam
 „et hereditariam *w*); morbum esse qui nulli aetati, nec ordini
 „nec sexui parcat, sed vtrunque pariter, nec difficilius altero affi-
 „ciat, senes tamen canos vel rarius vel omnino nunquam adeat;
 „contagiosum esse morbum, nec alienigenas, etiam si nondum diu
 „in Polonia versati sint et habitauerint, ab eo liberos incedere et
 „excipiendos esse; primam quidem eius originem ab eo tempore,
 „quo Tartari Poloniam irruerint, annis scilicet 1241 — 1287 p.
 „Christ. natum, deriuandam esse, vulgoque deduci; praecipuas
 „vero eius causas quaerendas esse partim in foetidis exhalationibus
 „Vistulae aliorumque fluminum et paludum, quibus Polonia scateat
 „et abundet, partim in sordida incolarum viuendi ratione *x*) par-
 „tim denique in tempestate et aëre semper tristi, nebuloso et fri-
 „gido *y*); plicam quandoque subito apparere, nullis praegressis
 „prodromis et incommodis, nec raro animalia adire ipsa; naturam
 „denique contagiosae istius materiae, etsi nobis vsque nunc adhuc
 „ignotam, indoli tamen vel scorbutici vel venerei contagii similli-
 „mam esse videri.”

Alter contra: „Plicam polonicam morbum esse Poloniae solius
 „vicinarumque regionum endemicum; in aliis autem terris eam
 „tantum, quam spuriae nomine significamus, apparuisse interdum,
 „veram autem non nisi contagio ipso in corporibus iam latente et ex
 „Polonia in alias delato terras, ibi in conspectum venisse, ideo-
 „que olim, cum Polonorum magna turba Tartaris victoribus e pa-
 „tria expellerentur, facile quidem fieri potuisse (quod scriptorum
 „etiam

v) LAFONTAINE *chirurg. medicin. Abhandlungen* 1792. SCHLEGEL *über die Ursachen des Weichselzopfs*. Jena 1806.

w) Quod quidem plebs etiam, nec non scriptorum nonnulli alii opinantur, v. HALLER. loco cit.

x) Quodsi vero res ita se haberet, nobiliores tamen et mundiores a plica liberos esse oporteret.

y) Quo perspiratio nimirum cutanea supprimitur.

„etiam singuli referunt) vt in aliis etiam terris, quocunque se ver-
 „terint Poloni, plica vera polonica se manifestarit; *proximam vero*
 „*morbi causam in singulari ista capillorum in Polonis tonsione, ab alia-*
 „*rum nationum tonsione prorsus abhorrente* 2), *solisque Polonis propria*
 „— hinc inde in penitus suppressa transpiratione capitis cutanea,
 „eiusque crebris refrigeriis ponendam esse — plicam ipsam hinc
 „inde arthriticae indolis; istas autem putatitias plicae causas non
 „nisi accessorias esse, quae talem pilorum mutationem et plicae
 „eruptionem iuuent; nec iure plicam contagiosam esse nominan-
 „dam, contactu enim et morbosae applicatione materiae in sanos
 „pilos nullam nisi spuriam proferri plicam; nunquam hereditariam,
 „neque innatam, sed a sexto tantum aetatis anno, quo prima ista
 „singularis liberorum tonsio fiat, generari, spuriamque fuisse, si
 „qua prius apparuerit plica; ordinem vero nobiliorem, et Polo-
 „norum procures, quibus nostris saltem temporibus non ad plebis
 „Poloniae modum, sed ad Gallorum aliarumque nationum morem
 „crines tondeantur, rarius vera, saepius tamen spuria e contactu
 „veneni infici; alienigenas nunquam, nisi forsan eadem tonsione
 „caput foedarint suum, laborare plica a), nisi spuria forte pro vera
 „haberetur; animalia caeterum nonnulla, inprimis equos b) non
 „quidem raro vera, saepius tamen spuria ornata incedere; canes
 „autem nonnisi tonsos hoc morbo grauari; caeterum nunquam
 „subito, nullis praegressis prodromis neque molestiis manifestari
 „et erumpere plicam;” quod quidem, si plicam criticam ali-
 quam

2) Poloniae scilicet mos, capillos ad radicem vsque, nullis nisi paucis in vertice intactis, integrisque relictis tonderi iubet.

a) Confer. ERNDTELII *Warsavia physice illustrata* Dresdae 1730. p. 157. — Neque Francogallorum vllum, cum in Polonia bellarent plica affectum audiui neque legi.

b) Ob peiorem nimirum quae ibi habeatur eorum curam, ob crebras eorum aestuationes, ob crinium denique implicationes, quibus in sylvis afficiantur equi, aliasque id genus causas. Hoc quidem non ita verisimile esse videtur, licet Russiae etiam equos non nisi in iis regionibus, vbi eadem sit equorum cura, plica grauari, scriptor idem contendit.

quam formare euacuationem supponas, necessarium esse, facile intellectu est; „plicam denique nequaquam ab illis (in quibus scriptorum prior plicae originem ponit) annis deriuandam esse, cum multo maturius iamiam prima eius vestigia manifestata et obseruata sint; „sed a Poloniae quodam rege (Casimiro I.) tonsionem istam quondam „in Poloniam introductam esse, anno scilicet 1041 p. Chr. n., eodemque tempore, vel haud diu post prima iam se ostendisse plicae vestigia.” — Quae quidem omnia ille summa cum eloquentia, multiplici experientia, nec non experimentis, tam in hominibus *c)*, quam in animalibus egregie institutis doctus, grauissimis optimisque sustinet et arguit rationibus, quas tamen cunctas hic adicere, superfluum fore censui. —

Sunt vero, praeter dictas, aliae etiam opiniones de causis, origine, et natura plicae, quarum aliae quidem primo intuitu probabiles esse videntur, prolixiore autem indagine facile refutantur; maxima contra pars vix refutatione aliqua et ampliori mentione digna esse videtur. Scriptorum alii scilicet, vt illarum nonnullas adhuc diligentius perlustremus, plicae causam in proprio et specifico ponunt contagio (salino-sulphureo, vt opinantur) in alios actu transgrediente, cuius vero origo et natura, sicut omnium fere morborum contagiosorum, nobis ignota sit *d)*.

At experientia docti sumus, haud raro euenire, vt absque vlllo etiam contagii actu plica nihilominus nonnunquam manifestetur, ideoque haec etiam opinio inter falsas numeretur oportet. — Alii contra luem venereum laruatam praecipuam atque proximam morbi causam esse, plicam ipsam autem criticam aliquam depositionem contagii venerei in pilis, asseruere *e)*, falsi scilicet foedis illis vlceribus, quae venereis similia palatum et molle et durum in plica nonnunquam erodunt, falsi praeterea exemplis istis satis cognitis, luem venereum alterne nonnunquam cum plica aegros affligere,

c) Russicum puerum ad Polonorum morem tonsum mox omnia plicae signa prodroma afficiebant, ita vt ob morbi pericula experimentum interrumpi oporteret.

d) V. HALLERI disputat. med. pract. T. I. p. 257.

e) V. WOLLFRAM, *Versuch über die höchst wahrscheinliche Ursache und Entstehung der Plica polonica*, Breslau 1804. p. 120 - 124.

affligere, plicam porro libenter eos, qui lue venerea sint affecti, adire, et mercurium denique magnos interdum in sananda plica praestitisse fructus. Verum enim vero haec opinio ex sequentibus facile refellitur; vlcera enim ista in scorbuto etiam, in anteriori saltem oris cauo, etiamsi ab omni veneno venereo destituto obseruantur, neque ideo in sola lue venerea obueniunt, neque ita saepe plicam etsi vehementissimam comitantur, vix autem vnquam in lue venerea etiamsi non valde inueterata desunt. Lues deinde venerea nunquam sine mercurii vsu vel naturae ipsius vi radicitus sanatur, in Plicae contra cura, quippe quae haud raro natura ipsa remoueatur, mercurius non modo non semper necessarius, quin saepenumero etiam non sine magno sanitatis detrimento morbique exacerbatione porrigitur. Quod ad amborum alternationem morborum, hanc etiam, luem veneream plicae causam esse nequaquam supponentes, facile explicari posse opinamur e stimulo et irritamento vtriusque morbi proprio, quo sub alterius morbi saeuitia et impetu, alter ad certum temporis interuallum suspensus et prorsus debilitatus esse videtur, illius autem morbofo irritamento sublato, hic rursus in pristinos limites reuertitur, et suam vim vt antea exercet. Accedit quod luem ipsam veneream aliorum interuentu morborum, profluuiorum inprimis morbosorum, purulentorum (in fistula ani v. c.), serosorum (vt in hydrope), aliorumque stimulo et irritamento, vix non omnino sublata, vel ita saltem debilitata, vt nihil eius in corpore superesse videatur, remotis autem illorum stimulis, rursus reducem haud raro obseruamus. Quodsi porro luem veneream laruatam plicae causam esse supponis, equos etiam aliaque animalia, non ita raro plica grauata lue affecta esse oporteret, quod tamen rerum natura refellitur. Quam vero, qui illud contendis, causam nobis proferes, cur in Polonia sola syphilis hanc prae se ferat imaginem, talemque assumat indolem, formam et crisin, quidni in aliis etiam terris Poloniae situ, tempestate, solo, et incolarum moribus simillimis? Vtriusque denique morbi origo, cum plicam iam 200 annos ante primam luis venereae eruptionem corpora grauasse sciamus, huic opinioni prorsus repugnat; et hinc inde ne inter putatitias quidem vel verisimi-

les tantum plicae causas, luem hanc laruatam numerari posse, satis superque elucebit.

Alii in aquis Poloniae falsis, peruersis, alii in crebra, quam Poloni edant, carne equina plicae posuere causam, eiusque hinc inde originem, non quidem satis intelligenda ratione deducere studere. Scriptorum alius denique primam morbi causam aliqua ex parte saltem in densis nubibus ex fumo, quo Poloniae aër prae aliis terris ob magna et crebra praecipue incendia semper impletus et impraegnatus sit, sitam deriuat *f*). Pilei autem villosi, et velamina capitis quaeuis e brutorum pellibus consuta, a nonnullis pro plicae proxima habita causa, non nisi eius eruptioni fauere valent.

Iam vero iure quaeritur, quaenam opinio caeteris omnibus virtute praestet, quaeue, maxime cum veritate et experientia conueniens, luculentissime exponat, vnde varia plicae phaenomena sint deducenda, qualis eius natura; et mihi quidem, quamuis non propria experientia docto, omnibus pro virili mea parte perpensis, ea opinio, quae proximam plicae causam in singulari ista capillorum tonsione ab omnium fere aliarum moribus nationum abhorrente ponit, perquam probabilis, caeterisque omnibus multo praefenda videtur. Exhalationibus enim Vistulae aliorumque Poloniae fluminum et paludum, fordidae viuendi rationi et squalori, et quotquot aliarum causarum putatitiarum a nobis memoratae sint, quamuis, sicut accessoriae causae, morbi eruptioni aliquantulum fauere possint, non tamen tanta vis tribuenda videtur, vt talem proferre valeant pilorum mutationem, quae in aliis terris, Poloniae situ, tempestate et natura, nec non incolarum more et viuendi ratione similibus, nequaquam proueniat. Grauior sit causa, Polonis sola propria, magnique ponderis, necesse est, talem quae proferat morbum. Quantae autem, quamque funestae tonsionis intempestivae sequelae in aliis etiam terris esse possint, alias iamiam videbimus; et hinc inde in plica rem ita sese habere opinor, vt tonsione ista, exque ea nata crebra capitis refrigeratione, et perturbata sublataque pilorum functione, accessoriis illis causis vim tonsionis insuper iuvantibus, arthriticae indolis quaedam proferantur materies et mala, quae

f) V. Mémoires sur la plique polonnaise par Vicat, Lausanne 1775.

quae crisin suam, postquam diu vehementerque vexauerint corpora, viscidam scilicet et glutinosam materiem in reliqua capillorum parte non tonsa deponant, idque eo facilius, cum Polonorum capita pileis istis villosis semper foueantur, ideoque facilius ad eiusmodi crises disponantur. Ipsa autem critica ista materies meo ex iudicio nulla est, nisi quae per pilorum non tonforum canales cutemque sub capillis latentem excreta quotidie exsudari potuisset, nunc autem resectione pilorum in corpore retenta et accumulata, priusquam grauiori sub impetu, nec non febris auxilio per plicam eliminetur, innumerabilia illa incommoda et mala excitet; rheumatismo hinc inde et arthritidi simillimam esse credo plicam; etenim sicut illi (rheumatismus et arthritis) ut plurimum e suppressione functionis cutaneae diuturna, ita haec e sublata capillorum et cutis subiacentis functione potissimum prodire videtur; magnum autem pilos inter et cutem esse consensum, illosque huic tam structura quam functione magnopere similes esse, supra iam vidimus, similem itaque morbum ex utriusque organi functione suppressa prodire, facile intelligimus g).

Hanc denique plicae naturam criticam et quasi arthriticam, eius symptomata, tam forma et natura, quam frequentia, varietate, et malignitate arthriticis simillima, inter alia v. c. vrina fusca et inter eruptionem plicae sedimento spissiori, arthritico praedita, vnguium deinde nigredo, ut quae nec raro post balneorum sulphureorum usum in arthriticorum digitis conspicua, tum sudor viscidus foetidus utriusque crisi morbi proprius, porro nimia ossium fragilitas h), in duobus his tantummodo morbis obueniens, multaque alia phaenomena, ambobus morbis propria, et observatio denique ista, "in vehementiori cephalalgia arthritica et periodica pilorum apices semper se incuruasse, et durante paroxysmo arctissime se implicuisse," quam nuper factam i) legimus, satis superque arguunt.

Quae

g) Monachi, quamuis Polonorum fere adinstar tonsi, non tamen plica gravantur polonica, quia non tam mature forsitan tondeantur, nec istae accessoriae plicae adsint causae.

h) V. HALLER J. c. p. 261.

i) V. HUFELAND, *Journal der practischen Heilkunde* B. 4. p. 151.

Quae cum omnia ita sint, hic etiam morbus pilorum inter tonsionis sequelas et pericula forsan iure aliquo numerari posse videtur.

Reliquum est, ut nonnulla etiam,

2) *de spuria Plica,*

adiiciamus. Est autem plica spuria pilorum morbus (vix ita appellandus) in aliis etiam terris praeter Poloniam saepius observatus, nullis praenuntiatus prodromis, tamque dolorum quam sequelarum et symptomatum funestorum expers, qui bruta etiam afficit, neque rarius in quavis alia parte pilosa (barba v. c.), quam in capillis manifestatur, cuius quidem originem *tum* e neglecta pilorum cultura, ubi glutinosis liquoribus, cerevisia, aliisque crines sorde squaloreque conglutinentur, *cum k)* e verae plicae contagio, eiusque contactu impuro cum pilis aliorum deducendam opinamur. Dignoscitur autem spuria a vera, ex causis (contactu v. c.) praegressis, ex absentia in spuria tam dolorum quam prodromorum omnium, sequelarum et symptomatum funestorum, ex absentia periculi resectionis *l)*, ex minori porro viscidae sordidaeque materiae accumulatione, et e conglutinatione denique et affectione apicum pilorum, sine vlla radicum sanarum nec sorde inquinatarum affectione. — A vera denique plica iamiam sanata, radicibus sanis integrisque pristinarum sordidarum loco substitutis, crisisque omnibus prorsus absolutis, spuria ita distinguitur, ut illius quidem eruptionem prodroma signa et symptomata ista funesta vel praecesserint, vel comitata sint, haec vero, cum tale quid omnino non accidisset, sensim prouenerit.

IV.

DE TRICHIASI.

Plica polonica quoad texturam crinium a sanorum pilorum abhorret natura; est autem morbosa etiam pilorum circa directionem

k) Ex opinione SCHLEGELII.

l) Spuria enim absque vlllo periculo quam primum et quouis tempore resecari potest.

nem mutatio, quam scilicet in palpebrarum animaduertimus ciliis, cuique trichiasis nomen tribuimus. Duplicem vero trichiasis prae se fert imaginem et formam, quarum in altera cilia cum inuersione tarsi ipsius, in altera autem absque ea pristinam et solitam directionem relinquunt, morbosam contra fortiuntur, et versus oculum internum inclinata flectuntur, itaque irritamento suo interdum magnam ac vehementem excitant ophthalmiam, cum omnibus eius sequelis damniferis, maculis v. c. corneae, hypopio, et quotquot earum sint, iunctam. Trichiasis ipsa vero vel partialis tantum, ita ut vnum alterumue, vel pauca tantum inuersa sint cilia, vel omnibus inclinatis totalis obseruatur. Districhiasis autem sub nomine nonnulli ciliorum affectionem amplectuntur, ita a trichiasi diuersam, ut in illa duplex (vel etiam triplex etc.) ciliorum inuersorum series in palpebris exhibeatur, in trichiasi contra simplex tantummodo appareat; quae tamen duplex ciliorum inuersorum series non ita, ut vulgo credunt, in rerum natura conspicitur; sed singularis modo trichiasis forma est, quae talem praebeat aspectum, dum nonnulla quidem ciliorum versus oculum internum inuersa, vicina vero caeteraque, omnia partim minus sint inclinata, partim pristinum obtineant locum, omnia itaque radicibus in naturalibus suis locis inserta, directione tantum anomala inter se discrepent, unde duplex vel triplex adeo eorum series adesse videatur *m*).

Est igitur res magni momenti, maximeque suadendum, ut in omnibus ophthalmiis chronicis, et quidem scrophulosis praecipue, et variolosis, diligenter et accurate oculi bulbum palpebrasque explores et inspicias, num tale quid sit, quod oculum irriteret; nec enim raro factum est, ut ophthalmia aliqua quibuscunque remediis pertinaciter resisteret, neque sanari posset, et si forte diligentius oculus internus inspiceretur, trichiasis partialis aliqua, vel vnum alterumue cilium inuersum appareret, quod illam irritamento suo sustentaret; quo vero remoto morbus facillime sanaretur. — Saepissime vero in blepharophthalmiis scrophulosis variolosisque, et

prae

m) V. SCARPA observaz. sulle Malattie degli Occhi. Pavia 1801. p. 51.

prae omnibus in Israelitis polonis ob sordidam viuendi rationem ⁿ⁾ trichiasin obseruamus, inque his proxima anomalae ciliorum directionis causa in nimia glandularum mucipararum (*Meibom.*) intumescencia et relaxatione sita esse videtur, quippe quibus vel ciliorum germen, versus internam palpebrarum superficiem eiusque laxiorem tunicam pressum, ibi increfcere cogatur, vel foramina in palpebrarum margine, e quibus exeant pili, occludantur, quamobrem illi alium sibi quaerant exitum, inque radice ipsa iam haud raro incuruatam et diuersam accipientes directionem, internam et laxiorem palpebrae tunicam perforant, itaque alii aliis in locis prorumpant necesse sit.

Trichiasis per saepe quoque in entropio, quo pili cum tarso ipso inuertuntur, oculis nostris sese offert; vnde fit, vt in summa senectute, vbi tarsus ex siccitate incuruetur, trichiasin saepenumero obseruemus. Exulceratione autem palpebrarum, vtpote quae in blepharophthalmiis praecipue occurrit, ciliis ipsis defluentibus, loca, quibus antea illa insita inhaerebant, saepe indurantur et occalescunt, vnde noua et denuo restituta cilia in pristinis locis prouenire impedita, alium exitum sibi quaerere coguntur, et partialis hinc inde vel totalis progreditur trichiasis. — Tumoribus denique cysticis aliisque, in palpebris et trichiasin et entropium nonnunquam obseruamus adductum. Caeteroquin mirum nexum, sicut in aliis oculorum morbis, ita in trichiasi etiam ambo inter lumina intercedere conspiciamus, ita vt, fac etiam alterum tantum trichiasi laboret, alterum tamen non minus affectum et inflammatum obseruemus, quod ex amborum consensu neruorumque optico-
rum nexu facile explicare licebit.

V.

DE NIMIA CAPILLORVM ARIDITATE.

Nimia capillorum ariditas, tam saepe in senibus praecipue, nec non in iuuenibus interdum obseruata, e morbosa aliqua causa progressa, cumque magna semper crinium functionis perturbatione

ⁿ⁾ V. SCHLEGEL in ARNEMANN'S Magazin T. 2. p. 259.

iuncta,

iuncta, iure inter morbosas affectiones capillitii numeratur; statu enim sano capilli semper materie aliqua pingui, oleosa, ex eorum poris exsudata, inunguntur, et a tempestatis hinc inde rigore et impetu defenduntur. Quo pinguiore crines, eo melius crescunt, quo sicciore, eo facilius rigescunt, in duos finduntur apices, flaccescunt, canescunt, et postremo defluunt. Est itaque necessaria semper ad sustentandos pilos pinguedo aliqua et mollities, ex ipsa functione eorum prolata, et exinde magna etiam adipis et oleorum utilitas in conseruatione pilorum prodire videtur. — Ista autem crinium siccitas vel ab externis causis, lotione v. c. frigida, et quotquot earum crinium functionem suppressere valeant, vel saepius ab internis originem agnoscit suam. In tanta enim omnium excretionum in senectute perturbatione, ea etiam, quae pilis subest functio excretoria, vel omnino tollitur, vel tamen maxima ex parte diminuitur ob debiliorem sanguinis circulationem, humorum inopiam et debilitatam nutritionem; siccescit insuper et induratur cum totius corporis epidermide ea etiam, quae pilos obducit, omnemque humectationem crinium et excretionem praepedit, idcircoque facile, unde veniat ariditas, intelligitur. An vero et arthritica aliqua dispositio, qua perspiratio in tota corporis superficie ut plurimum plus minusue perturbatur, cum maiori cutis ariditate, pilorum etiam siccitatem proferat, nondum, etsi verissimum mihi videatur, diiudicare audeo. Caeteroquin nigri rigidique pili facilius prae albidioribus, mollioribus, ob rationes ex antea dictis facile perspiciendas, huic pilorum mutationi subiecti sunt.

VI.

DE PILORVM FISSVRIS.

Mirum sane phaenomenon in pilorum fissuris oculis nostris se praebet. In magna scilicet pilorum ariditate, perturbata eorum functione excretoria, crinium apices in duos finduntur fines vel ramulos diuarcatos, cuius quidem phaenomeni causam in ipsa illorum siccitate vulgo sitam credunt. Caeterum prorsus analogum

phaenomenon in epidermidis etiam fissuris, e nimia siccitate, ariditate, et rigiditate prolatis, nonnunquam conspicimus. Sola autem pilorum ariditas illius pilorum mutationis explicationi haud prorsus semper satisfacere, sed alia quaedam causa remotior saltem interdum adesse videtur, quae tam ariditati, quam fissioni crinium faueat; ideoque istam, vel in arthritica aliqua dispositione, vel in crebra cephalalgia, vel forsan in crebro denique lautorum crinium refrigerio nonnunquam latere suspicamur. Celeberrimorum scriptorum vnus in hectica etiam febri pilorum apices nonnunquam findi observauit o).

Vtut sit, id saltem experientia constat, fissos capillos nec amplius crescere, nec raro vel canitiem, vel defluuium illorum praecedere, et vtrumque praesagire, nec non ab vtriusque morbi causis quandoque proferri posse.

VII.

DE PILORVM DEFLVIO.

Pilorum defluuium, ex quo, partibus, quae antea crinibus ornabantur, nunc nudatis et tegmine spoliatis, tam sanitati ob suppressam illorum functionem et denudatam capitis superficiem, vel ob palpebrarum marginem ciliis orbatum, quam pulchritudini ob foedum aspectum, pro diuersa parte, quam pili vestiuerant, varia nascuntur incommoda, — quodque iure ex illustri viri sententia p) gangraenam crinium appellare possumus; ob meliorem perspicuitatem in vniuersale (madarosin, caluitiem vniuersalem) et parziale, hoc autem pro diuersa parte in lapsum pilorum barbae, palpebrarum et caluariae (quorum postremus pro diuersa aetate diuerse vel caluities senilis, vel alopecia et ophiasis nominatur) diuidendum censemus. Iam vero sigillatim quoduis crinium defluuium prolixius aliquantulum perspiciamus.

1) Defluuium pilorum vniuersale (citius plerumque accedens), quale nonnunquam accidisse et obseruatum esse constat, tum nul-

lis

o) V. REIL, *Fieberlehre* T. II. p. 563.

p) V. HIMLY l. c. p. 127.

lis manifestis praegressis causis *q*), tum singulis quibusdam adductum, tam in mulieribus, quam in viris euenit. Causae vero quae talem pilorum affectionem interdum efficere valuerint, tres praecipue obseruatae sunt.

Febriam nimirum primo grauium et acutarum saeuitia nonnunquam totius corporis sanitas, etsi iam conualescentiae stadium ingruat, ita affecta esse videtur, vt pilis humores, quibus nutriantur, necessarii, ad certum temporis spatium recusentur, et hinc inde omnium efficiatur defluuium, quem tamen crinium defectum, restitutis viribus, natura recentibus pilis, nec raro mutato eorum colore, plerumque emendat. Terrores deinde horrendi, percutientes, qui totum obstupefaciunt sensorium, quorumque vehementia alias etiam canitiem subitanream ortam esse memorauimus, parem interdum vim exercent. In elephantiasi denique vir illustris quondam vniuersale pilorum defluuium conspexit *r*); neque dubito, quin e lue venerea vniuersali, inueterata aliisque eiusmodi morbis eadem pilorum affectio possit proferri. In scarlatinae praeterea stadio desquamationis vna cum cute et pilos interdum delabi, rara sunt, quae testentur, exempla. Vbi autem nulla manifesta defluuii totalis causa apparuit, talem tamen iure supponere possumus, quae systema productiuum, ideoque nutritionem pilorum vel maxima ex parte perturbauerit et debilitauerit, vel funditus diruerit.

Innatam denique caluitiem vniuersalem tam nationibus quibusdam totis *s*), quam singulis nostrorum indiuiduis propriam obseruatam esse, hodieque obseruari, nonnulli contendunt.

2) De defluuiio barbae vero, sine pilorum in caeteris partibus lapsu, quod in iis quandoque obseruamus, qui castratione testibus et functione sexuali sunt priuati, ea, quae de consensu barbam inter et genitalia diximus, in memoriam reuocentur. Nil enim nisi causarum, quae in iuuenibus maius illud barbae incrementum

F 2

mentum

q) V. Transactions of the medical and chirurgical society, Tom. II. p. 204.
— Ephemerid nat. cur. cent. I. obs. 197.

r) V. LENTINI Memorabilia circa aërem etc. Claustraliensium p. 112.

s) V. BLUMENB. institution. physiol. p. 151. — SCHENK Vol. I. obs. 8. p. 15. 16.

mentum adducant, remotio et absentia, eiusdem defluuium proferre videntur. Sunt autem hac de re densissimae tenebrae neque hodie illustratae, cum e rerum analogia, sublata humoris nutritissimi excretionem, valetudinem corporis humani magnopere roborari diceremus, nisi experientia contra et res ipsa de illorum testarentur debilitate. Barbae defluuium ex erosione herpetis maligni, qui mentum exedat, nonnunquam originem ducere, vix admonendum erat. Caeterum sunt etiam, qui natura effoeminati, et eunuchis vel et mulieribus similes, vel nunquam barba ormentur virili, vel lanugine tantum in mento vestiantur.

3) Madarosis vel lapsum ciliorum in blepharophthalmiis et pforophthalmiis diuturnis *t*) haud raro e morbillosa, variolosa, vel e scrophulosa et herpetica, vel denique e siphilitica origine *u*), nec non in summa senectute saepenumero conspiciamus, et tam ex erosionem radicum ciliorum, ex acri, puriformi materie effluente (oculorum lippitudine) quam e diminuta et peruersa harum partium nutritione, magnaue relaxatione deducendum existimamus. Talem autem ciliorum defectum (nonnunquam quidem nouis, non tamen iusta semper directione incrementibus, pilis natura emendatum) magnopere visus obstare functioni, eamque perquam impedire, quia lux ipsa et aliena quaeuis irritamenta, quae antea ciliis arcebantur, palpebris haud rite conclusis, bulbum continuo et infeste afficiant, facile apparet. — Superciliorum defluuium, raro quidem *v*) obueniens, nonnunquam tamen ex herpetis vel et crustae lacteae materie puriformi adductum, visus organis, luce liberius ob illorum absentiam oculos afficiente, detrimentum aliquod infert.

4) *Caluities* denique *senilis et Alopecia iuuenum* eadem fere ratione, qua canities senilis et iuuenilis inter se discrepant. Caluitiei enim nomen illi capillorum defluuium, quod grauiori aetate eiusque sequelis adductum, senectutis dignitatem et auctoritatem auget et decorat, tribuere solemus; alopeciam contra vocamus illud, quod e dissoluta viuendi ratione, vel aliis quibusdam causis
natum,

t) In crusta lactea praecipue vid. SCARPA l. c. p. 101.

u) V. SCARPA l. c. p. 100.

v) Ob magnam forsan adipis subiacentis copiam.

natum, iuuenilem venustatem foedum in modum deformat. Vix enim Alopecia foedius aliquid in iuuenili capite conspici potest. Iam vero de utroque capillorum defluuio speciatim nonnulla deinceps adiciere liceat.

A. *De Caluitie senili in specie.*

Caluities senilis, senectutis quasi praerogatiua, e vertice prae-
sumque incipiens, nec non in reliquam capitis superficiem sese
expandens, totam quidem caluariam sensim sensimque capillis de-
nudat, neutiquam tamen vnumquemque manet senem, sed ex qui-
busdam senectutis sequelis, velut e fonte suo, emanans, aliorum ca-
pita accedit, aliorumque ad summam et decrepitam usque aetatem,
vel ad mortem adeo ipsam nunquam afficit. Ob maiorem autem
pinguedinis prae reliqua caluaria in vertice penuriam, cuius nempe
cutis adipe nulla, vel parca saltem ab ossibus subiacentibus separata,
cranio ipsi affixa est, cum adipem ad pilorum incrementum pror-
sus fere necessariam iudicauerimus; caluities a syncipite exire vi-
detur w).

In senectute vero, in tanta omnium partium ariditate et tam
imminuta nutritionis functione, cum in reliquo toto corpore adeps
resorbeatur et consumatur, caluariae etiam superficies pari passu
pinguedine destituitur. Qua vero consumpta, omnis simul capi-
tis perspiratio cutanea x), vel perturbata tantum et diminuta, vel
omnino sublata conspicitur, ita ut, — praesertim cum senibus etiam
vis illa sanguinem ad extremas usque corporis partes inque cutem
tam rigescentem pilorumque bulbos propellendi, maior porro ille
calor animalis et nutriendi facultas, iamiam deesse videantur, — ca-
pilli ipsi nunc aridi et siccitate labefacti, nunc in canum mutati
colorem, nunc in extremis denique fissi partibus, plerumque cum
radice ipsa, nulla, ut restituantur vnquam, spe relictis, defluant.

Est

w) V. HEURNII opera. cap. 2. p. 317.

x) Vasis cutaneis, eorumque orificiis et postremis ramificationibus praeclu-
sis, corioque cum epidermide vel in mollem et glabram, vel in indura-
tam et tumentem superficiem mutato, nulloque pristinorum capillorum
vestigio relicto, nec non fossis denique, quibus inserti et infixi capilli
inhaerebant omnino abolitis et obliteratis.

Est itaque caluities senilis nil nisi capillorum gangraena, ex senectute eiusque sequelis inducta, quarum e fonte non ita raro in aliis etiam partibus corporis, a centro vel corde, e quo vita exit omnis, maxime remotis, in pedibus v. c. gangraenam senilem, ut vocant, prolatam videmus. Caeterum prorsus analogi quid natura in arboribus nostris offert oculis. Sicut nempe arborum folia vel autumno quouis *ab externo frigore*, vel ob perturbatam trunci nutritionem siccescunt, flaccescunt, et labuntur postremo, ita etiam capilli lentiori tantum gradu aetate senili ob *caloris interni* inopiam et iniquam corporis nutritionem ficci canescunt et defluunt, et hinc inde forsan, quod nostri etiam capilli non hyeme quavis, vel ab externo frigore foliorum ad instar defluunt, calori praecipue animali tribuendum videtur.

Inter causas autem caluitiei remotiores, praeter eas, quas in alopecia enumerandas illi nonnunquam fauere videmus, hereditariam praecipue dispositionem, crebra animi pathemata (moerorem imprimis, iracundiam, terrorem et invidiam) morbos denique frequentes et graues, et quaecunque sanitatem corporis magnopere infringere valent, conspiciamus.

Caeteroquin mulieres multo rarius hocce crinium morbo laborare, et affici, cotidiana docet experientia et quidem partim, ut videtur, ob sempiternam velationem die nocteque caput fouentem, ob sustentatam hac ipsa cutis et mollitiem et perspirationem, partim vero et praecipue ob cessantem prouectiore aetate fluxum menstruum, cuius ob suppressionem carbonium, pilorum quasi pabulum, tum cum caluities accedere solet, in corpore retentum, pilorum defluuium prohibet y). Rarior et tardior caluities eunuchis euenit, nescio an ob sublatam quamvis spermatis secretionem et eiaculationem, aliasue ob causas nobis ignotas.

Prognosis.

In sananda caluitie spes nulla affulget. Senex enim iuuenis fieri nequit, neque magis, illam quae proferunt, causae remoueri possunt. Caluities itaque merito insanabilis putata, vix vnquam causarum euitatione paululum retardari vel praeuerti potest.

B.

y) V. SCHENK obs. med. Vol. I. obs. 10.

B. *De Alopecia et Ophiasis.*

Caluities praematura, quam vulgo alopeciam vocamus, multo quidem respectu cum senili conueniens eique simillima, nonnullis tamen in rebus ab ea omnino discrepat. Veteres caluitiem praematuram primo quidem in alopeciam (a notissima voce graeca deriuandam), vel talem capillorum lapsum distinguebant, in quo caluities, sub qualibet figura dilatata, magnam et rotundam formet aream; deinde autem in ophiasin, cum area tortuose, serpentis more z), capillos sensim sensimque consumens ex occipite plerumque haud magna latitudine ad aures proserpat, et ex his nonnunquam ad frontem vsque progrediatur a).

Vterque autem morbus etsi figura et nomine ab altero diuersus, natura tamen ipsa nequaquam ab altero differt, sed idem cum altero est morbus, amboque ideo nomina promiscue usurpari possunt. Nomina nonnulla alia, eidem quae tribuebantur malo, morbum psylloticum v. c., thyriam etc. tetigisse sufficiat, neque prolixiori expositione digna putamus.

In alopecia vero capilli modo antea fissi, cani et sicci, modo nulla eiusmodi mutatione praegressa, partim ob imminutam totius corporis et harum praecipue partium nutritionem, et ob mirum illum, cumque tam grauem pilorum consensum cum cerebro aliisque corporis partibus, partim denique ob mechanicas aliasue specificas causas morbosas ita infeste afficiuntur, vt labefactati et aegri, vel cum radice, vel saepius ea relicta in corio b) sensim sensimque et quidem primo vt plurimum in temporibus defluant.

Caeterum caluitiem etiam praematuram, sicut senilem in mulieribus et eunuchis rarius obseruamus.

Originem vero praematuri capillorum defluxii in totius corporis et praesertim cutis constitutione praua, magis quam in pilorum aliqua propria et morbosa affectione quaerendam esse, ex his quae

z) Vnde nomen etiam e graeca deductum lingua, ὀφίς.

a) V. FRANK de curandis hominum morbis Lib. IV. p. 122. HEURNII opera etc. L. de morbis capitis cap. III.

b) Quod siue eodem modo, quo in caluitie senili, vna cum epidermide mutatum, siue in crustosam, furfuraceam, et herpeticam superficiem, eamque ab exsudata materie acri, purulenta, nec non interdum corrosiua, humidam semper et exesam, conuersam est.

quae de eius causis dicemus, satis patebit. Hae vero, quarum e fonte alopecia originem ducere soleat, quales sint, quam variae quamque diuersae, quanta earum copia, iamiam propius perspicimus et quatenus vno alteroue modo hanc pilorum affectionem proferre valeant, seorsim exponamus.

Primo quidem dissolutam viuendi rationem et in venere et in baccho epulisque luxuriosam, luem porro veneream, profusam quamuis spermatis secretionem et excretionem, prae omnibus itaque onaniam, crebras esse alopeciae causas, quotidie fere observandi datur occasio.

Nimio enim coitu et onania, omnium fere creberrima alopeciae causa, non nobilissimi solum maximeque corpori assimilati humores profunduntur et dissipantur, sed vehementer etiam nimia exaltata phantasia sensorium et cerebrum afficiuntur. Lues autem venerea tam, quam mercurius ad eam suffocandam et sanandam adhibitus, systema productivum, praesertim cum in longum protrahatur morbus, infeste nimis et vehementer afficiunt, et totum corpus humanum tantopere veneno suo impraegnant, ut facile, cur defluant pili, appareat.

E febribus acutissimis, quarum furore et aestu adeps, qui corio subiacet, quasi consumitur, et nutritio valde perturbatur, exque iis morbis, qui sensorium et cerebrum praecipue afficiunt, quales morbi sunt mentis, febris nervosa et putrida ut vocant etc., aegrum nonnunquam, etiamsi iam conualescat, alopecia et quidem subitanea vel intra paucorum dierum intervallum plerumque nata, foedatum euadere videmus, quam tamen restitutis viribus, integris et novis ut plurimum capillis rursus sanatam et sublatam conspiciamus. — In ultimo vel conclamato, ut vocant, phthiseos stadio, in colica saturnina aliisque eiusmodi veneficiis, inprimis vero in iis, quae ex arsenico et mercurio prodeunt, in diarrhoea denique chronica, colliquatiua ^{c)} ob labem totius corporis miserimam et debilitatem organorum, quorum functionem et vigorem ad sustentandam vitam et sanitatem vno ore necessariam iudicamus, pilorum

c) Teste FRANK de curand. hom. morb. T. V. pars II. p. 451.

pilorum euenit defluuium, et celerrimum quidem, simulac postremum et lethiferum morbi stadium accedit.

Tinea, eaque praesertim maligna, quae pilorum etiam radices adit, exedit et destruit, lepra porro et herpes malignus tantopere interdum cutem corrumpunt, pilorumque radices materie acri sua erodunt, vt facile exinde alopecia nascatur. — Crebra capitis, sudore madentis, refrigeria, insolatio lauto praecipue capite *d*), quin nimia etiam pediculorum copia sensim sensimque tale capillorum defluuium valent proferre, quae quidem omnia corium, cui inhaerent pili, vel ita relaxant, vel consumunt, alioque modo tam infeste afficiunt, vt crines haud rite sustentati defluant, et hinc inde — alopecia nascatur. — Pileorum autem galearumque magni ponderis decus et ornamentum, quibus nobilissima corporis pars, capitis nempe superficies eiusque vertex praecipue inepte oneratur, quod in militibus haud raro animaduertimus, inter frequentissimas alopeciae causas numeranda sunt. Crapulae praeterea frequentes, et narcoticorum, opii inprimis, abusus, cephalalgia frequens et vehemens, nutritionis inopia ex fame diuturna ciborumque penuria, acria et corrosiua quaeuis ad capillos admota, animi pathemata vehementia et crebra, cicatrices in cutanea capitis parte, vulnera, nimiae peruigiliae nocturnae, studiis et meditationi dedicatae, imminutus quibuscunque ex causis calor internus, puerperium nimis frequens nimisque cito repetitum, ignis ferro ad capillos, vt crispentur, crebro admotus, quaecunque demum pilorum radices euellunt, erodunt et diruunt, vel eorum nutritionem imminuunt; alopeciam hanc, ob causas facile perspicuas vel et cognitatas iamiam, plus minusue vel maturare tantum, vel proferre valent.

Periodicum capillorum defluuium in hominibus, etiam nonnunquam, ita vt vere quouis recurrat, aestate autem nouis semper et integris crinibus emendetur, obseruatum legimus *e*).

Multo tamen manifestius periodicum tale defluuium pilorum in quadrupedibus animalibus, idemque pennarum plumarumue in volucris

d) V. Histoire de l'Academie royale des sciences, Paris 1770. p. 50.

e) V. FRANK. l. c. L. IV. p. 15.

volucris sub manifestis aegritudinis signis, dato semper tempore rediens, apparet. —

Caeterum endemicam alopeciam in Barbaria conspici ferunt; congenitam autem, cuius nonnunquam singula pauca occurrunt exempla, obseruatam legimus f).

Prognosis.

In alopecia sananda res maximi est momenti, vtrum cum radice, an ea in corio relicta, defuerint capilli. Facillima quidem in genere eorum est nutritio, nisi corium ipsum, cui inhaerent pili, morbose affectum est; facillimum adeo novorum crinium incrementum, nisi radix ipsa ita affecta est, vt vna cum stirpe deflueret; aegre autem vel omnino nunquam, pilis cum radice lapsis, in pristinorum locis noui producantur crines. In vniuersum tamen, quo facilius cutis frictione aliqua applicita erubescit, eo melior est prognosis, eoque facilius alopecia sananda; quodsi vero pallida area fricta non erubescit, vix medelam vllam speraueris. Praeterea vero prognosis in sananda alopecia ab iis praecipue, quibus inducta sit, dependet causis. Omnium quidem facillime ista, quae vehementia febrium acutarum adducta aegro conualescenti iam euenit, natura sanatur ipsa; restitutis enim viribus, noui etiam et integri producantur pili. In alopecia ex hereditaria dispositione nata, spes nulla sanationis affulget. Quae vero tineam *malignam*, lepram et elephantiasin, crinium etiam radicibus erosis, comitatur alopecia, quaeue cicatrice aliqua, corio destructo, adducitur, nunquam medicanda est; in ista tamen, quae ex herpete vel ex tinea nata capitis superficiem defoedat, pristini lapsi capilli, sanatis morbis ipsis, interdum lanugine aliqua alba, totam illius aream obducente, paululum substituuntur; quae contra e tineae *benigna* progreditur, non ita difficile, morbo ipso remoto, natura medicatrice sanatur. Si alopecia e lue venerea inueterata, vel e mercurii in ea abusu emanat, spes nulla affulget; neque multo facilius ea, quae ex onania, nimio coitu originem duxit, ob magnam virium prostrationem et debilitatem e spermatis profusa iactura adductam, — vitio illo au-

tem

f) V. STARKS Archiv T. 4. p. 684.

tem continuante, omnino nunquam remouetur. Alopecia ex hectica febris, vel e veneficiis supra dictis orta, dum vel mors ipsa curam praeuertit omnem, vel sanitas et vires ita debilitatae et exhaustae sunt, ut vix novos crines producere valeant, aegre vel omnino nunquam sanatur. Quae denique e reliquis causis nascitur alopecia, pro indiuidui sanitate et vi productionis, pro causarum deinde intensione et natura, saepius rariusue, maturius tardiusue medicatur, in vniuersum tamen saepius praeuerti potest.

VIII.

DE TINEA CILIORVM.

Liceat iam iam de singulari etiam ciliorum morbo non nisi nuperis temporibus accuratius obseruato et descripto, quem iure forsan, tineam ciliorum, appellare possumus, pauca adiicere. Quemadmodum nimirum in tineae capitis capillorum etiam bulbi et radices afficiuntur; ita nonnunquam *ciliorum* etiam radices et bulbi, tumentes, nigri, et semper viscerati, ex proprio vitio, sine stirpis ipsius morbo, deprauantur et eroduntur cum magna mucis puriformis, flauis, vel et acris, facile crustam formantis secretionis in ipsa palpebrarum superiorum praecipue margine e bulbi vitio adducta, nec non cum illarum pruritu et ardore iuncta. Talis autem morbosa radicum conditio in primo iam morbi stadio ex leui, vix notabili, circa ciliorum basin tumore, et e quadam radice nigredine extrinsecus animaduertenda cognoscitur.

Causam mali, quod in Heluetia endemicum esse videtur, ei, quae tineae vel et herpeti subest, simillimam putamus. In summo mali fastigio pilorum etiam apices putredine consumuntur, et brevior hinc inde illorum stirps, inter sana vicina cilia remanens sita, chronicam plerumque nec semper leuem ophthalmiam, nonnisi ciliorum euulsione ipsa sanandam, excitat et sustentat g).

G 2

IX.

g) V. *Museum der Heilkunde herausgegeben von der helvet. Gesellschaft etc.* Zürich 1797. Tom. 4. cap. 6. p. 56.

IX.

DE NIMIO PILORVM INCREMENTO.

Cum in libelli nostri liminibus de maiori, vegetiorique pilorum incremento eiusque origine in diuersis indiuiduis ageremus; iam iam conditiones, quae huic praecipue fauent, propius illustrauimus, ibique vidimus, talem pilorum virtutem vel ab externo frigore maiorique colore interno, vel e fortiori corporis constitutione, vel e carbonii denique abundantia tamquam e fonte suo emanare. Quodsi vero vel ob maiorem harum causarum vim et intensiorem, vel ob alias rationes nobis ignotas, nimium et a natura alienum prorsus abhorrens pilorum incrementum, vel per totam corporis superficiem (hirsuties), vel in singulis tantum partibus, forte eueniat; hoc quidem inter morbosas crinium numeramus varietates.

Hirsutiem vero vel nimium tale pilorum incrementum in singulis corporis partibus tam in iunioribus, quam in senioribus vtriusque sexus, inprimis vero *partim* in iis, quas vulgo viragines vocant, quasue menstruis suppressis et obstructis, et muliebri natura quasi deposita, virilitate contra induta, nonnunquam longa et praeternaturali barba praeditas videmus *h)*, *partim* vero in iis, qui e pueris fortuito aliquo casu a hominum societate segregati ideoque foliugi, omnique humana institutione et cultu priuati in syluis et desertis vitam suam miserrimam elingues, et feris simillimi, omni-que aëris et tempestatis rigori expositi, nec vestimentis induti transegerant, postea vero capti per totam corporis superficiem pilis foedati in humanam societatem reducebantur; interdum obseruauere. Sunt etiam, quod ex itinerariorum nuntiis fide dignis accepimus nationes totae, insularum praecipue in pacifico oceano sitarum gentes incolae, quae nudaе, et vestimento quouis destitutae, frigori-que aëris expositae, ita hirsuti sub diuo incedant, vt vix a brutis distingui possint *i)*.

Hirsutiem in puero cito natam *k)*, aliam vero in dorso infantis *l)*, sine manifestis in vtroque casu praegressis causis, e quarum fonte

h) V. SCHENK l. c. Vol. I. obs. 14.

i) V. LIEBSCH l. c. p. 90.

k) V. Salzburg. medicin. chirurgische Zeitung B. I. p. 151.

l) V. HUFELAND Journal der pract. Heilkunde B. 14. St. 3.

fonte hirsuties fluere potuisset, obseruatam legimus. Praematura barba in pueris onaniae vitio sese inquinantibus nonnunquam obseruata est, nec alia barbatorum infantum desunt exempla *m*).

Innatae hirsutiei cum pilorum canitie exemplum nobis traditum est *n*). Congenitae denique hirsutiei aliud ex horrore matris grauidae (*Versetzen*) sub cerui hirsuti aspectu commotae, legi quidem *o*); vix tamen crediderim, tale quid hirsutiem proferre valere *p*). Quemadmodum autem hystricinos ita dictos homines hirsutiae simul nonnunquam affectos legimus, sic in aliis contra hirsutiae laborantibus cutis, durior et rigidior facta, magnam patitur mutationem, cuius origo e crinium arcto cum cute consensu manifeste facileque illustratur. Caeteroquin hirsuties, e nullis certis haud raro, nec manifestis causis praegressis originem ducens, morbus est hereditarius, ita vt e matrimonio eorum, qui hoc morbo sint affecti, hirsuti etiam vtplurimum progrediantur infantes.

Ex antiquissimis vero temporibus sub iudice lis est, et acerrime disputatum, vtrum pili post mortem etiam in cadaueribus crescere possint, nec ne. Alii quidem huius opinionis adseclae multas et graues adiiciunt rationes, quarum ope tale pilorum incrementum post mortem illustrari possit, et experientia insuper ipsa fulciri videntur. Alii contra, qui tale incrementum nullum dicunt et omnino reiiciunt, rationes non minoris momenti in suae opinionis fauorem proferunt.

A priori quidem, vti vocant, hac de re non multa, quae illud vel comprobent, vel prorsus refutent, disputari queunt, et experientia tantum, siue experimentis hac de re institutis de eius vel veritate vel fallacia diiudicabitur. Iam tamen, vtra harum praefenda sit sententia omnibus perpensis, etsi propria experientia sim destitutus, paululum videam.

Qui scilicet vel minimum quoduis pilorum post mortem incrementum nullum dicunt, e rationibus seorsim proferendis vel hoc arguere nauant, vel opinionem suam defendere possunt:

“Fabulas

m) V. SCHENK l. c. Vol. I. p. 6. Vol. II. obs. 283.

n) V. *Hamburg. Magazin* T. 22. St. 2. p. 115.

o) V. LAVATER'S *physiolog. Fragmente* T. 4. p. 68.

p) De aliis eiusmodi exemplis v. VOIGTEL l. c. T. I. p. 93.

“Fabulas nempe veterum ipsas (quae tale testentur incrementum) sicut tam multas alias illorum observationes, fallaces nec valde fide dignas esse, contra adiiciunt; recentioribus autem observationibus et exemplis fidis nos vsque nunc esse destitutos. Nusquam analogi quid in rerum natura nobis obuenire, nusquam scilicet partes et organa, quae in viuo animali crescant exque eius sanguine et humoribus nutriantur, et functioni alicui graui inseruiant, post mortem etiam, quippe qua et fluida et solida quaeuis mutantur et peruertantur, et pristina nutrimenta pilis prorsus denegentur, sicut antea crescere et vigere posse; adeoque, cum senibus, etiam si viuis adhuc, nec non iunioribus nonnunquam ob nutritionem perturbatam aliasque causas omnium capillorum defluuium euenisse non ita raro videamus, maiori iure post mortem etiam eorum nutritionem tolli, contendendum esse; nunquam praeterea tale quid in balsamitis obseruatum esse corporibus. Quod si demum tale incrementum interdum obuenire videatur, hoc illusioni opticae adscribendum esse, dum pili ob cutem post mortem magis magisque macescentem cum radicibus ipsis magis magisque proueniant, ideoque post mortem etiam creuisse appareant.”

Iam vero eorum contra, qui tale crinium incrementum post mortem re vera euenire asserunt, argumenta et quae iis addi posse videntur, proferamus. Quamuis nempe veterum istis observationibus et exemplis, “cadaueribus diu iam humatis, post longum vero temporis intervallum rursus effossis, longam fuisse barbam, etsi eam ante humationem superstites resectam testati sint,” non ita magnam fidem habere possimus; non desunt tamen et recentiores observationes et exempla, in theatris praecipue anatomicis reperta *q)*, quae talem testentur opinionem. Ipsa autem pilorum nutritio et nouorum productio nonnisi exiguas tantum vires et exigua naturae molimina postulare videtur, et hinc inde crinium incrementum post mortem nonnisi vegetationis processui imputandum credunt, cui putredo in cadaueribus (quippe qua carbonium, pilorum quasi materies nutritrix, augeatur) sicut plantarum incremento faueat,

q) Sicut in nostro Gottingensi ipso obuenisse accepi.

faueat, et eius quasi scaturiginem praebeat *r*). — Neque in pilis solis tale quid obuenit, sed in vnguibus etiam, partibus pilis similibus, tale quae incrementum post mortem testentur, adsunt nobis exempla *s*); e quibus omnibus etiam, cur pili et vngues omnium corporis partium minime putredini post mortem subiecti sint, luculentissime illustratur.

An vero, quae pars pilis simillima, epidermis etiam corporis laesa aliquantulum post mortem regeneretur, nullibi experimenta vel obseruationes, quae arguant, legi, etsi, fac res ita se habeat, hoc magnum illi opinioni suppeditaret argumentum. Caeterum, etiamsi haec res aliter se habeat, non ideo tamen opinio ista reicienda erit, quia natura, ad epidermidem producendam, maiores iam vires postulare videtur. Nonnulli denique in fauorem opinionis huius obseruatum afferunt *t*), crines cum radice euulsos vel elapsos, inque aqua positos, sponte paululum creuisse adhuc, licet mihi saltem, qui idem saepius fecerim experimentum, hoc tamen nunquam obuenerit, ideoque dubitandum videatur, an res ista, de qua sine largiori saltem experientia diiudicari nequit, ita se habeat. Quodsi vero haec etiam obseruatio inter falsas numeranda foret, neque ideo ista refelleretur sententia.

Quod ad illorum demum opinionem: "ob maiorem cutis in cadauere maciem pilorum post mortem prouentum magis apparuisse tantum, quam vere fuisse;" nihil huic obiiciatur, nisi quod *hoc modo* nunquam tam conspicuum pilorum longitudinis augmentum proferri possit, quam quod post mortem obseruatum multi contendunt.

Nullum quidem denique, praeter vnguium et crinium exempla, analogum aliud aliud in corpore partis post mortem incrementum nobis offertur; verum enim vero istae partes a rationibus crescendi et intereundi, quas in reliquo corpore obseruamus, ita abhor-

r) V. HUFELAND l. c. T. XX, St. 4, p. 88.

s) V. VOIGTEL l. c. Tom. I. p. 88. — Ephemerid. nat. curios. Dec. I. Ann. I. obs. 123.

t) V. Handbuch der menschl. empir. Physiologie von AUTHENRIETH, T. 2. p. 278.

abhorrent *u*) — vt contrarium inde in rem nostram nequāquam prodeat argumentum. Quibus omnibus rationibus et exemplis commotus, neque fidis satis neque grauibz refutatus argumentis, sed illustrium insuper virorum consensu fultus — donec saltem largior experientia, quae sola hac de re diiudicare valet, cuique argumentum quoduis cedat necesse est, contrarium probet — in eorum interim, qui tale crinium incrementum post mortem obuenire asserunt, transeo partes. — Haftenus quidem de nimio pilorum incremento; iam vero ad aliam libelli sectionem transeamus.

X.

DE GENESI PILORVM ANOMALA.

Quemadmodum nonnunquam quoad crinium maius minusue incrementum anomalias obseruamus, ita etiam quoad partes diversas, quas vestiunt pili, eorumque sedem morbosae interdum contingunt varietates. Natura scilicet quandoque errorem quasi loci committere videtur, easque partes et organa tum externa tum interna, quae antea omnino depilia erant, mirandum in modum crinibus armat. Quae quidem anomaliae (vnde veniant) etsi in vniuersum ingenii fines humani excedere, et explicationem quamuis fugere videantur, nihilominus tamen curatiori indagine e phaenomenis singulis et causis praegressis paululum deduci, illustrarique possunt, licet natura ipsa et origo horum phaenomenorum in tenebris vtplurimum lateant densissimis.

Huiuscemodi autem naturae anomaliae, quales omni aera sint obseruatae, tam in virilis, quam in sequioris sexus mortalibus, tam in castis virginibus, et adolescentibus, quam in libidinosis et luxuriosis, tam in iunioribus denique, quam in aetate prouectioribus vtriusque sexus obuenerunt, ita vt e tali diuersitate nihil, vnde illarum affectionum pateat origo, ratiocinari possimus.

In nonnullis autem anomalae pilorum geneseos casibus insolitum istud et singulare eorum incrementum in iis praecipue organis

u) v. c. velociori per vitam incremento et tardiori ad putredinem procliuitate.

ganis vel partibus iisque indiuiduis obseruauimus, quae ad luxuriantes et anomalas quasuis productiones, corporis humani quasi parasitas (hyperfarcos etc.) propensa, nimia expansionis vel et anomala productionis vi, simulatque laxiori vel pinguidiori structura et constitutione sunt praedita; itaque fit, vt genesin istam crinium anomalam praecipue partim in laxis et mucosis membranis, glandulis muciparis obsitis, quales faucium et oris cauum, linguam *v*), vel et vaginam *w*), atque narium internam superficiem *x*) obducunt; partim vero in parasitis illis, alienis et luxuriantibus productionibus, qualia sunt, melicerides, tumores cystici, steatomata, naeni, verrucae, polypi, lentigines, condylomata etc., vbi-
cunque demum sint, animaduertamus. — Lues autem venerea et arthritidis, quibus specifica vis inest, tam in membranas mucosas eiusque glandulas infeste agendi, quam productiones istas alienas procreandi, magnum etiam, vt videtur, obtinent imperium, vt tale insolitum proferant crinium incrementum. Sub plurimis autem huiuscemodi productionibus parasitis, vel in earum vicinitate, quod e lentiginum et naeuorum colore maxime conspicuum apparet, carbonii magna deponitur copia, cuius accumulationem admodum maiori et insolito cuius pilorum incremento patrocinari, alias iamiam vidimus. In longe plurimis vero geneseos crinium anomala exemplis inflammatio earum partium, quae praeter naturam pilis vestiebantur, antecessisse videtur, quam saltem causae istam interdum praegressae, multaue alia inflammationis antecedentis signa (lymphae v. c. plastica exsudata, adhaesiones, abscessus etc.) aperte testantur.

In libro v. c. illo, quem auctore SCHOLZIO conscriptum accepimus *y*) exemplum nobis narratur, vbi venter mulieris e scala deiectae non ita diu post cum vehementissimis doloribus magnisque molestiis tumuit, et mortuae demum in ventre, sectione facta, grande

v) V. VOIGTEL l. c. T. 2. p. 142.

w) V. l. c. T. 3. p. 450.

x) In hisce omnibus enim eiusmodi productiones crinium anomala sunt obseruatae.

y) SCHOLZ, *wunderbare Haarkrankheit* etc.

grande pilorum concrementum, quod secum tulerat mulier, in conspectum prodiit, unde facile luculentissimae inflammationis praegressae et anomalae pilorum geneleos ipsius origo et causa apparebunt. Caeterum analogi quid in exemplis etiam supra dictis *z)* haud raro praecessisse persuasum habeo. Similes porro, etsi non magna semper fide dignas observationes accepimus, ubi ob praegressas, ut credo, inflammationes vel e fistula abdominali prodierint pili, vel in mammis, stomacho, hepate, et renibus, vel in corde ipso *a)*, vel in serosis denique membranis, qualia sunt dura mater *b)*, omentum *c)*, et pericardium, crines conspecti sint haerentes, a multis iure magno non nisi pro lymphae coagulabilis fibris habiti. Melicerides autem, tumores cysticos, aliasque eiusmodi productiones anomalas, in quibus praeter naturam crines nonnunquam observatos diximus, harum partium, in quibus isti infixi insident, inflammatio ut plurimum praegressa esse videtur. Neque defunt exempla, ubi crines in vesica urinaria cum luculentissimis adeo inflammationis praegressae signis *d)*, vel in testibus *e)*, nisi ipsa forsan horum substantia ex suppuratione fibrosa plerumque, pro pilis habita, fefellerit, conspecti sint. Si vero crines aliquis cum urina misisse tibi nuntiatur, ut plurimum fraudem, cuius hac via commissae haud rara accepimus exempla, suspicari debes *f)*. Ista contra pilorum concrementa, quae vel ouariis et tubis Fallop., vel intestinis infixae quandoque conspiciebantur, vel a mulieribus vomitu siue alui excretionem nonnunquam mittebantur, e falsa aliqua conceptione extrauterina ut plurimum orta esse, eo maiori iure argumentari possumus, cum una cum pilis plerumque aliae etiam corporis humani partes, sicut dentes, ossa etc., certa falsae conceptionis signa in conspectum prodirent.

Vbi

z) In vaginae nempe, faucium, oris, linguae et narium membranarum mucosis.

a) V. VOIGTEL l. c. T. I. p. 439, 578, T. II. p. 494.

b) V. T. II. p. 14.

c) T. II. p. 396.

d) Abscessu v. c. V. VOIGTEL l. c. T. III. p. 342.

e) V. l. c. p. 405.

f) V. PYL, *Magazin der gerichtlichen Arzneikunde*. II. p. 135 et seq.

Vbi autem tale quid in virginibus, adhuc omnibus integritatis signis ornatis, et absque praeuia quauis vteri mutatione inueniretur, ibi vel inflammationem praegressam, vel alias forsitan anomaliae huius productionis causas nobis ignotas supponere debemus g). Mira pauca etiam in medicorum fastis adnotata sunt exempla, vbi ex innata quasi grauiditate tam in pueris, quam in puellis, crines et ossa atque dentes vel per fistulam abdominalem post varias ex tumore et inflammatione molestias eicerentur, vel post mortem sectione facta in conspectum venirent h), quod quidem ita euenisse videtur, vt foetuum alter alterum (visceribus adhuc extra fitis) sensim sensimque in ventrem suum includeret, hic vero nutritione priuatus et putredine consumptus prius tardiusue, inflammatione et suppuratione praegressa, particulatim per fistulam eliminaretur.

Caeterum haud raro grauiditas et diuturna quaeuis mensium obstructio, ob carbonii retentionem, ad eiusmodi anomalam crinium productionem, tam in ouariis et tubis, quam in aliis etiam corporis partibus, maximam partem conferre videtur.

Huc denique molae etiam crinitae, vel pilorum ista concrementa cum dentibus, ossibus, aliisque foetus reliquiis, eaque pingui vel sanguinolenta materie conglutinata, post grauiditatem plerumque in vtero conspecta, vel ex eo excreta spectant i).

Caeteroquin vbicunque vel in meliceridibus aliisque eiusmodi tumoribus, vel in internis etiam nonnullis partibus crines praeter naturam obseruarentur, hi ipsi plerumque bulbo omnino destituti, neque epidermide obducti, caeterum tamen reliquis pilis in corporis superficie vt plurimum similibus, adipi inhaerebant k).

Ab hisce autem alienis crinium productionibus, ista quidem crinium concrementa globosa, quae in bouum interdum aliorumque animalium ventriculo inueniuntur, quaeue nonnunquam ab hominibus ipsis vomitu eiecta l) obseruata sunt, rite distinguantur

H 2

necesse

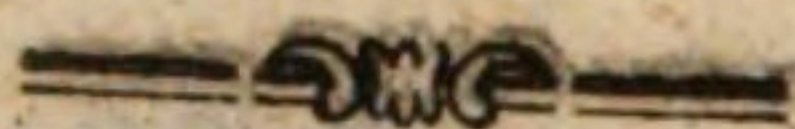
g) V. VOIGTEL. l. c. T. III. p. 541. 542.

h) V. HUFELAND. l. c. T. XX. St. 2. p. 154 et seq.

i) V. OSIANDERS *Entbindungskunst*. T. I. p. 253.

k) V. AUTHENRIETH l. c. T. II. p. 332 et 334.

l) Hystericas enim mulieres, aliosque nonnunquam homines singulari inductos malacia res omnino alienas deglutire, vulgo notum est. V. VOIGTEL l. c. T. II. p. 509.

necesse est, quippe quae non in corpore ipso generata, sed extrinsecus per os in stomachum ingesta, globosam istam assumunt formam.

Huc etiam lanugo, quae a foetus adhuc in vtero versantis cute elapsa, et ab hoc deglutita, posthac in meconio excreto haud raro conspicitur, referenda videtur.

In sanguine autem et sub cute denique (in plica nimirum polonica), qualis veterum vulgaris fuit opinio, pilos observatos esse, et varias magnasque ibi excitasse molestias, iure inter fabulas numeramus, neque ampliori mentione dignum iamiam transeamus.

XI.

DE VIRULENTIA PILORVM CONTAGIOSA.

Initio iamiam, cum prima libelli nostri adiremus limina, pilis functionem aliquam excretoriam, et quidem functioni cutis similimam, subesse vidimus. Omnia autem fere organa excretoria in morbis contagiosis vehementer affici, et quidem praecipue dum crismus accedit stadium, plus minusue haud raro contagio ipso scateri, eiusque excretionem adiuuare, ideoque facile materie ex illis excreta contagium ipsum in alios transferri posse *m*), constat; et hinc inde summo etiam iure ratiocinari possumus, pilis etiam ob functionem suam excretoriam facile contagiosi quid inhaerere, et magnam quoque in omnibus morbis contagiosis vim et naturam inesse contagiosam, cuius ope longo etiam temporis intervallo venenum istud rursus aliis adhuc impertire, et propria sua virulentia morbum (etsi diu iam sanatum et fugatum) denuo propagare possint. Eheu praeterea experientia et funestissima memoria docent, quot quantaque mala, quam miserrima clades pro hominum memoria et ultra eam, e contagiosa hac pilorum natura haud semel in homines emanauerint. Solo enim v. c. contagio varioloso olim fascia aliqua vel collari, e pilis varioloso morbo mortui texto, e Britannia in terram istam, quam "Labrador" vulgo vocamus, translato, vix

m) Qualis est v. c. sudoris vis in febre hectica, intermittente (?) nervosa, putrida et in aliis morbis contagiosis.

vix credibile est, quanta mortalitas quantaque miseria in istam regionem effusa sit, ita ut non singuli solum perirent, sed tota fere incolarum stirps ob fatalem hanc pilorum virulentiam et variolarum saevitiam funditus deleta et eradicata esse videretur ⁿ).

Quanto vero nunc iure, pares, quin maiores interdum miseriae e pesti aliisque eiusmodi morbis lethalibus et contagiosis eadem hac infectionis via hominibus illatas esse vel inferri saltem posse, (licet eas hocce temporis momento verbotenus enumerare nesciamus) argumentari possumus. Neque enim ita raro eadem hac infectionis via euenit, ut e collarium e pilis confectorum ornameto, scabiem vel alium herpetem malignum translatum videamus. Parem autem virulentiam non humanis solum pilis, sed brutorum etiam pelli et lanae, nec non vestibus aliisque inde textis nonnunquam inesse et clanculum inhaerere, funestissima experientia docti sumus, quippe quibus magna eiusmodi mala hominibus non semel sint illata.

Est itaque res maximi momenti, hasce quam funestissimas virulentiae pilorum contagiosae sequelas, quantum fieri possit, praecauere et auertere, et quidem summae magistratus vigilantiae, utpote res politicae medicinalis, mandandum est, ut vigiletur, ne in morbis lethiferis et contagiosis eiusmodi aliquid accidere queat, ut tanta auertatur clades.

XII.

DE TONSIONIS SVPPRESSAEQVE FVNCTIONIS PILORVM SEQVELIS SIVE SALVBTRIBVS SIVE DAMNIFERIS.

Capillorum formam quoad longitudinem vel breuitatem, prout mos vel ornamentum aliquod inane eam exigat, neutiquam rem esse exigui nulliusue momenti, sed magnum adeo exercere imperium in valetudinem corporis humani, partim quidem iam ex eorum functione graui supponere licet, maxime tamen et luculentissime

ⁿ) V. CARTWRIGHT, Journal of transactions of the coast of Labrador T. I. p. 273. T. II. p. 424.

tissime e tonsione pilorum eiusque sequelis sanitati tum salubribus, tum damniferis (pro diuersa eius conditione), et ex iis denique incommodis, quae originem suam e functione pilorum suppressa trahant, apparebit.

Tonsione enim *altera ex parte* capillorum functionem excretoriam plus minusue perturbari vel omnino tolli, aëremque frigidum deinde eo infestius, quo sub pilorum tegmine vegetius succedat transpirationis cutaneae opus, nudam capitis superficiem sudore utplurimum humidam afficere — tonsionis igitur sequelas eas esse, quae transpirationem subito suppressam sequi soleant (catarrhalis itaque, rheumaticae et arthriticae originis); facile cuilibet erit intellectu; *altera vero ex parte* electricae affluxum materiae ex aëre in corpus eiusque reditum magnopere praepediri — in vniuersum itaque corporis sanitatem humani tonsione perturbari et infringi posse, licet non semper tam conspicua et manifesta sequantur symptomata, facile elucebit. An vero tonsione magna sanguinis copia in cutem et pilorum radices deriuetur, reliquisque corporis partibus detrahatur, ut noui proferantur et crescant pili, an exinde damniferae illae tonsionis sequelae magna ex parte deducendae sint, quod nonnulli existimarunt; mihi quidem nulla ex parte verisimile videtur, quippe quia in breuiori crinium stirpe non tanta humorum copia, quam in longioribus, vnquam recipi possit, vel fac etiam maior sanguinis copia in nouorum pilorum incrementum consumatur, haec tamen non nisi exiguam partem illam, quae antea postulabatur, exsuperaret.

Veterum vero et recentiorum adeo nonnullorum opinionem, crebra capillorum et barbae resectione totius corporis robur vigoremque posse eneruari, et propagationis facultatem infirmari, inter fabulas numerandam censeo, et omnino non tantam, quantam veteres opinati sunt, vim huic crinium resectioni esse imputandam, mihi persuasum est. Hos enim, qui tale quid crediderunt, mirus iste et vulgo cognitus pilorum consensus cum grauissimis corporis partibus, cum semper maius corporis robur cum maiori crinium incremento copulatum conspicerent, ita fefellit, ut pilis eorumque

que tonsioni nimium imperium in totius corporis valetudinem tribuerent o).

Magnum enim tale pilorum incrementum potius pro virium magnarum sequela, nequaquam vero pro earum causa esse habendum, mihi saltem sicuti multis aliis persuasum est; ideoque illorum etiam opinionem: maiorem forsan putatitiam virtutem illorum militum, qui mystace ornati sint, ad hanc ipsam referendam esse p), probare nequimus, neque maiorem fidem illi sententiae: acutioris semper ingenii, qui longioribus pilis vestiti sint, habere possumus. Israelitis, quibus libenter quidem versutum concedimus ingenium, nequaquam tamen, etsi longiori barba sint praediti, ideo et maius virium robur iuretribuendum foret; neque ob barbam eos, ut vulgo dicunt, ad propagationem alacriores et omnino libidiniosiores esse, sed ob maturam potius praeputii circumcisionem, si res vere ita se habet, id fieri mihi persuasum est.

Sicut autem e mensium obstructione et retentione, ob carbonii accumulationem nimium interdum et prorsus anomalum crinium incrementum prodire videmus, ita etiam contra, cum pili et vterus pari et vicaria quasi functione in magnum trahantur consensum, e pilorum tonsione fluxum augeri mensium, teste viro illustri (OSIANDER) constat.

Fit quidem eadem transpirationis et crinium functionis suppressio, uti in tonsione, ita in caluitie etiam et alopecia, nec non in tineae et herpette capitis maligno, neque tamen tanta exinde progrediuntur symptomata et pericula, quoniam *altera ex parte* in caluitie natura ipsa praeternaturali huic et insolitae functionis pilorum suppressione sensim sensimque consuescat (praesertim cum in senectute iam quamvis excretionem sponte sua imminutam videamus), in tonsione contra haec ipsa suppressio subito, neque raro in sensibiliore capitis superficie eueniat; *altera vero ex parte* nouum nonnunquam nascatur organon excretorium in capite (ex herpette v. c.), quod pilorum functioni substituatur, ideoque eius suppressionem minus nobis infestam reddat.

Quibus

o) V. HUFELAND *Journal* etc. T. 16. St. 3. p. 100.

p) V. HUFELAND I. c.

Quibus omnibus praemissis ad ea denique symptomata, quae tonsionem pilorum intempestiuam nonnunquam sequuntur, proprius aggrediamur, et primo quidem, quas eius damniferas sequelas diximus, prolixius paululum exponamus.

Quodsi nimirum post febres neruosas et putridas, vt vocant, conualescentiae iam ingruente stadio, natura phlyctaenis, vel et critico aliquo herpete in capite *q*), postremum morbi finem superare, fugareque affectat; quodsi deinde aegri capilli ob magna incommoda, ne conglutinentur, resecantur; in summum vitae periculum aegrotus coniicitur; mox enim post *r*) grauissima sequuntur symptomata, vehementissima cephalalgia, deliria furiosa, encephalitis, conuulsiones, apoplexia, et mors denique ipsa. Quae vero sequelae, vnde veniant, facile est intellectu, cum in aliis etiam morbis ex subita crismus suppressione, vel ex herpete aliquo retrogrado, easdem sequelas prolatas obseruamus.

Ex quo vero mos capillos ad radicem vsque, vel saltem ad exiguam tantum longitudinem superstitem resecandi existit; morborum arthriticorum, rheumaticorum et catarrhalium caterua ob illorum functionem suppressam et crebram capitis nudati refrigerationem e doctissimorum virorum iudicio et experientia perquam increuit. Nulla enim cephalalgiae, odontalgiae, coryzae, et catarrhi capitis refrigerio crebrior est causa.

Surditas porro, ophthalmiae subitaneae, erysipelas faciei, apoplexia, pleuritis, phthisis, pertussis, colica, aurium et oculorum lippitudo, vertigo, amaurosis denique et cataracta, et quotquot transpirationis subito suppressae sint sequelae, hanc interdum agnoscunt originem, praesertim cum sudante capite, eoque tempore, quo mos epidemicus et rudior atque humidior aëris natura ad catarrhales, rheumaticos disponat morbos, capillorum fit tonsio, vel hac facta aeger aestui et refrigerio sese exponit. — Quanta autem pericula praematurae plicae polonicae resectioni inhaereant, tum, cum hoc de morbo ageremus, iamiam vidimus.

q) Horum enim acrimonia et humore effluente corrosiuo capilli intime conglutinantur et dolores aliaeque eiusmodi nascuntur molestiae.

r) Haud rara talia accepimus exempla V. LANOIX, mémoires de la société médicale. T. I. p. I.

In tinea capitis non nisi summo cum periculo, quin reprimatur herpes, inque internas grauiioresque partes (cerebrum praecipue ob eius viciniam) reiciatur, capillitium totum ad radicem vsque refecatur; nec non interdum hydropem cerebri, morbum infantum tam frequentem quam exitialem et lethiferum, tonsione praecipue breui post partum facta, talem agnoscere causam, experientia docti sumus non nimis rara. —

An vero, quod nonnulli contenderunt, praematura et crebra barbae resectione in iuuenibus libido excitetur, et functio sexualis, maturius quam par sit, prouocetur, et hinc inde nefanda interdum nascantur mala, etsi nequaquam verisimile mihi videatur, tamen non nisi largiori experientia refelli potest s). Contra quidem eos, qui maturius et crebrius, quam par est, sperma profundunt virile, citius haud raro barba ornari virili, alias iamiam vidimus.

BARTHOLINUS denique in epistolis suis medicis t) exemplum, an satis fidum nescio, nobis enarrat; monachum quendam semper, quoties barbam tonderet, coecum esse factum, pilis autem nouis restitutis, visum rursus, mirandum hercle in modum, semper recuperasse.

Caeteroquin multo prae hominibus grauiorem affectionem vel auium in pennarum plumarumue, vel mammalium in pilorum periodica iactura et mutatione, vere et autumno quouis redeunte animaduertimus, quae tamen maiori iure causis ipsis, quae defluuium illud pilorum plumarumue promoueant, quam huic ipsi imputanda videtur. Haftenus quidem de damniferis tonsionis sequelis; iamiam nonnulla etiam de eius frugiferis adiciere liceat.

Sunt contra nimirum nonnullae corporis humani affectiones, in quibus crinium tonsionem non modo non damniferam, sed in summum etiam aegroti commodum factam esse constat, quasque, caeteris omnibus remediis frustra in auxilium vocatis, non nisi pilorum

s) V. HUFELAND Journal. T. 16 etc.

t) T. III. epist. 67. p. 275.

pilorum resectione cito sanatas vidimus. Multa inter alia accepimus exempla, morbos mentis, et horum in numero maniam imprimis vehementissimam, omnibus aliis remediis, incassum adhibitis, pertinaciter resistentem, sola capillorum resectione, breui esse sanatos *u*).

Diuturnam hemicraniam sola nonnunquam capillorum resectione remotam et sublatam esse dicunt et exemplis confirmarunt.

Cephalalgiam vehementem, cum magno virium robore iunctam, cum vtrumque mox capillorum tonsione remoueretur, ab alio ex horum longitudine *v*), ab alio autem ex inflammatorio aliquo cerebri statu, per magnum sub crinibus calorem adducto, deriuatam legimus *w*).

Monachus quidam chronica quondam ophthalmia laborans mox longissimae barbae resectione sanabatur *x*). In apoplexia vero et encephalitide capillorum resectio, quo meliorem et celeriore vim remedia in caput ipsum applicita (qualia sunt fomentationes frigidae, spirituosae, vesicatoria, rubefacientia etc.) habeant, non exiguum haud raro partem ad aegri sanationem confert.

In tinea autem et obstinatissima quidem, cuius sanatio haud raro nimio pilorum incremento retardatur, crinium resectionem ad certam longitudinem, vel si radices etiam pilorum acris effluuio materiae male sunt affectae, morbumque sustentant, eorum euulsionem *y*) magnum suppeditare auxilium, ac magnopere sanationem maturare, haud raro cernimus. Sic in trichiasi etiam vel in ciliorum tinea horum euulsionem saepenumero summo cum fructu in auxilium vocamus.

In

u) V. MOREAU, Mémoires de la Société médicale T. II. p. 196.

v) V. HUFELAND'S *Journal* T. 16. St. 3. p. 109.

w) V. l. c. T. 20. St. 4. p. 94.

x) V. l. c. T. 16. St. 3. p. 114.

y) Etsi id summa semper cum cautela fieri debeat, ne reprimatur tinea et in cerebrum coniiciatur.

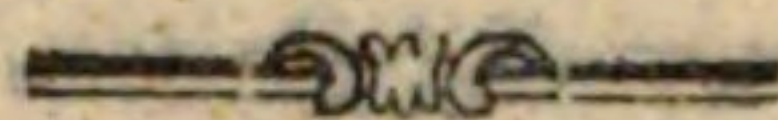
In gonorrhoea denique et venereis bubonibus dissipandis crebram pilorum circa pudenda tonsionem, et quotiescunque vel ex urethra profluuium, vel bubones denuo recurrerent, repetitam, remedium nonnunquam efficacissimum esse, quod tam gonorrhoeam magis magisque diminuat, quam bubones breui fuget et dissipet, medicus, vir magni nominis magnaeque fidei nobis nuntiauit z).

Caeterum origo sequelarum tonsionis adeo salubrium, cum aliis in morbis funestissima eodem ex fonte symptomata effluere cernamus, maxima quidem ex parte densis obuoluitur tenebris, aliquantulum tamen e magno crines inter aliasque corporis partes intercedente consensu, magnaue illorum functione (quoad vim praesertim electricam, quae in morbis praecipue mentis non sine magno momento esse videtur) illustrata elucebit. —

Huic denique capiti, et in fine libelli nostri ipso, pauca de pilorum lotionis inprimis frigidae et pestinationis intempestivae periculis et sequelis adicere, nequaquam superfluum censeo. Lotionem scilicet pilorum frigidam, quovis sit tempore, sudante praecipue capite, ob crinium functionis et transpirationis cutaneae maiorem minoremue suppressionem et subitaneam capitis refrigerationem grauia detrimenta corpori inferre posse, cuilibet facile elucebit. Praeterea lotio frigida crebro nimis repetita crines asperiores et rigidiores reddit. Maximum autem fert periculum lotio capillorum infantum frigida, breui post partum facta; hydrops enim cerebri haud raro talem agnoscit causam.

Capillorum denique pestinatione maior sanguinis copia hasce in partes deriuari et pilorum praecipue functio animari videtur, idque statu quidem sano absque villo corporis detrimento fieri potest. Pestinatio autem tertio quartoue puerperii die non sine magno fit periculo; facile enim cephalalgia, encephalitis et fatales istae

z) V. Acta academ. Erfurt. T. II. p. 490.

istae et exitiales sequuntur metastases lacteae (teste viro illustri OSIANDER); nec tamen minorem perniciem ea interdum, quae post nervosas fit febris, convalescentiae iam ingruente stadio, minatur. —

Quae cum omnia ita sint, nihil demum pro finibus libelli propositis reliquum esse videtur, quod mentione dignum tam de tonsione, quam de historia pilorum pathologica ipsa adiicere possim; quamobrem iamiam opusculi finem facere et optare tantum liceat, ut aliqua saltem ex parte expectationi satisfecisse videar.

Wedemeyer, Georg,

Commentatio historiam pathologicam pilorum corporis humani sistens in
certamine lit. praemio reg. ornata

Gottinga 1812

4 Diss. 3924,20

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10979580-8